

ПРОЦЕНКА НА ПОСТОЈНИТЕ СИСТЕМИ/МЕХАНИЗМИ ЗА ЕВАЛУАЦИЈА И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ ОБУКИТЕ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРЕПОРАЧАНИ МЕТОДОЛОГИИ И АЛАТКИ



Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа



COUNCIL OF EUROPE



Имплементирано
од Советот на Европа

Проценка на постојните системи/ механизми за евалуација и влијанието врз обуките за човекови права¹

Препорачани методологии и алатки

Подготвено од страна на Ивана Роања

Меѓународен експерт

февруари 2021 година

преведено од англиски јазик

¹ "Проценка спроведена во соработка со Факултетот за судии на Албанија, Центарот за обука на судии во Црна Гора, Судската академија на Србија и Академијата за судии и обвинители на Северна Македонија".

**Проценка на постојните системи/механизми
за евалуација и влијанието врз обуките
за човекови права
Препорачани методологии и алатки**

Овој извештај е изработен со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Ставовите изразени овде во никој случај не може да се сметаат за одраз на официјалното мислење на која било од страните.

Репродукција на извадоци (до 500 зборови) е овластена, освен за комерцијални цели се додека е зачуван интегритетот на текстот, извадокот не се користи надвор од контекст, не дава нецелосни информации или не го доведува во заблуда читателот за природата, обемот или содржината на текстот. Изворниот текст секогаш мора да се признае како што следува: „© Совет на Европа, 2021 година“. Сите други барања што се однесуваат на репродукција / превод на целиот или дел од документот, треба да бидат упатени до Дирекцијата за комуникации, Советот на Европа (F-67075 Стразбург Цедекс или publishing@coe.int) Директоратот за комуникации, Совет на Европа (F-67075 Стразбург Цедекс или publishing@coe.int).

Сите други преписки во врска со овој документ треба да бидат упатени до Секторот за имплементација на стандардите за човекови права, правда и правна соработка на Советот на Европа. Сектор за имплементација на стандардите за човекови права, правда и правна соработка Avenue de l'Europe F-67075 Стразбург Цедекс, Франција
Тел. +33 (0) 3 88 41 20 00
е-пошта: Horizontal.Facility@coe.int

Обработка и дизајн на корица: ЗМ Макарија доо
Подгорица

Насловна фотографија: ©Shutterstock

© Совет на Европа, февруари 2021. Сите права се задржани. Правата на користење ги има Европската Унија под одредени услови.

Печатено од: ЗМ Макарија доо Подгорица

Список на кратенки	7
Вовед	9
1. Историјат и информации за проектот	9
2. Методологија	10
3. Како да се користи овој Извештај: цел, структура и препораки	10
Евалуација на обуките за човекови право – концептуална рамка	13
4. Дефиниции	13
5. Модели избрани како парадигма	13
6. Применет модел	16
7. Интегрирање на алатките за евалуација на Киркпатрик во поедноставениот ЦКП	16
Евалуација на обуките за човекови права – практики на ЦПО	17
8. Методологија за прибирање податоци	17
9. Мандат на институциите – корисници	17
10. Евалуација во текот на фазата на планирање и подготовка: состојби	17
10.1 Евалуација во текот на фазата на планирање и подготовка: предизвици	19
10.2 Препораки (П) за евалуација во фазата на планирање и подготовка	21
11. Евалуација во фазата на реализација/имплементација: состојби	22
11.1 Евалуација во фазата на реализација/имплементација: предизвици	22
11.2 Препораки (П) за евалуација во фазата на реализација/имплементација	24
12. Евалуација во фазата на следење: состојби	25
12.1 Препораки за евалуација во фазата следење	25
13. Заклучок	26
14. Дополнителни препораки (П)	26
Методологија и алатки за евалуација	28
Сумарен преглед на предложените алатки	28
Подготовка и планирање	31
Алатка 1 – Резултати од претходните евалуации поврзани со следењето	31
Алатка 2 – Резултати од претходни формативни евалуации	31
Алатка 3 – Рамка за обука (во функција на Алатката 5)	32
Образец 3 Образец за рамката на обуката – за обучувачи	34
Реализација и имплементација	37
Алатка 4 – Експресивни формулари (само за организација и логистика)	37
Образец 4 Пример за експресивен формулар	37
Алатка 5 – Прашалник	38

Образец 5 Прашалник за евалуација на степенот на задоволство	38
Алатка 6 - Известувач	42
Насоки за Известувачот	42
Алатка 7 – Брифинг со обучувачите	42
Насоки за сослушување/брифинг на обучувачите	43
Алатка 8 – Набљудување на обуката	43
Образец 8 - Образец за набљудување	44
Алатка 9 – Прашалник	44
Образец 9 Прашалник	46
Алатка 10 – Известувач	47
Алатка 11 – Тестови пред и по обуката	47
Образец 11 Образец за тестови пред и по обуката	47
Алатка 12 – Практична вежба	48
Образец 12– Практична вежба	48

Следење на состојбите	51
Алатка 13 – Практична вежба	51
Алатка 14 – Фокус групи	51
Образец 14 – Образец за прибирање податоци од учесниците на фокус групите	53
Алатка 15 – Прашалник за следење на состојбите	53
Образец 15 – Прашалник за следење на состојбите	54
Алатка 16 – Фокус групи	55
Образец 16 – Образец за добивање податоци за фокус групи со други засегнати страни (граѓанско општество, новинари, адвокати и други правосудни чинители, корисници на судовите и сл.)	55

Референци	57
------------------	----

Список на кратенки

ЦКП	Циклус на континуирано подобрување
ЕК	Европска Комисија
ЕМОП/ЕЈТН	Европска мрежа за правосудни обуки
ЕУ	Европска Унија
ХЕЛП	Едукација за човекови права за правните професионалци
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ЦПО/ЈТС	Центар за правосудни обуки
ЦУ	Цел на учењето
КВКЧП/ОХЦХР	Канцеларија на Високиот комесар за човекови права
ОН	Обединети нации

1. Историјат и информации за проектот

Во рамките на заедничкиот проект на Европската Унија (ЕУ) и Советот на Европа (СЕ), Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција, Советот на Европа ја спроведува регионалната акција за „Институти за правосудни обуки за квалитет и одржливост“ (Акцијата) чија што цел е подобрување на квалитетот на правосудниот систем преку хармонизирани пристапи за евалуација и оценување на обуките за човекови права во земјите од Западниот Балкан.

Во 2017 година, Комитетот на министри (КМ) на Советот на Европа заклучи дека националните институции за обука на судии и обвинители во земјите членки на оваа организација немаат одржлива и применлива методологија и алатки за оценување на делотворноста и влијанието на обуките.

Оваа Акција има за цел да ги поддржи Центрите за правосудна обука (ЦПО)¹ во Албанија, Црна Гора, Северна Македонија и Србија така што ќе ги зголеми нивните теоретски и практични компетенции за евалуацијана образовните програми, а со крајна цел да им овозможи алатки кои:

- Се делотворни за оценување на влијанието (импактот) на почетната обука кај слушателите;
- Можат да го зголемат капацитетот на ЦПО за спроведување на делотворни обуки;
- Се методолошки издржани и кредибилни;
- Се целосно интегрирани во циклусот на обука;
- Се корисни и лесни за користење;
- Се одржливи.

Оваа Акција е цврсто втемелена во наодите релевантни за опсегот на презентираниот документ, изнесени во најновите извештаи за земјите што ги подготвува Европската Комисија (ЕК). Во извештајот за Албанија од 2019 година² се забележува дека и покрај одредено подобрување, „Школата и натаму во голем дел се потпира на поддршката од донаторите и има ограничен капацитет во однос на просториите, академскиот кадар и квалификуваните специјализирани обучувачи. Исто така е потребно да се развие структуриран механизам за проценување на потребите и за соодветна евалуација, за да се зајакне севкупната делотворност на Школата со посоодветни финансиски и човечки ресурси.“

Во извештајот за Црна Гора од 2019 година³ се вели дека „допрва треба да се обезбеди автономното и самоодржливото функционирање на Центарот, а административните и стручните капацитети дополнително да се подобрат. Се преземаат мерки за подобрување на неговиот капацитет за идентификување на потребите од обука и за промовирање на обуките, но потребни се дополнителни напори во таа насока. Во таа смисла, Центарот треба да покаже поголема иницијатива, и треба да се зајакне и соработката со судските и обвинителските совети и со другите релевантни засегнати страни.“

¹ За целите на овој документ, сите институции кои се корисници на оваа акција, без оглед на нивните официјални називи, ќе бидат именувани како ЦПО.

² <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-albania-report.pdf>

³ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-montenegro-report.pdf>

И конечно, во извештајот за Србија од 2019 година⁴ се уважува дека „се изготвени одредени внатрешни стратешки документи како што се прирачниците и упатствата за евалуација на менторите и правилата за евалуација на континуираната обука.“ Но, исто така се заклучува и дека „допрва треба да се усвои повеќе-годишна програма за работа за правосудна обука. Допрва треба да се воспостави механизам за контрола на квалитетот, со кој што редовно и делотворно ќе се оценува влијанието на реализираната обука. Сè на сè, не постои системски пристап кон професионалното унапредување преку обука за вработените во правосудството. Потребно е и натамошно подобрување на внатрешниот капацитет и организацијата на Правосудната Академија.“ Во извештајот понатаму се забележува дека „Треба да се подобри квалитетот на програмите за почетна и континуирана обука што ја обезбедува Академијата. Обуката треба подобро да одговори на реалните потреби, со тоа што, на пример, ќе се фокусира на правосудните вештини и етичките вредности, вклучително и на улогата на судиите во едно демократско општество. [...] Активностите за континуирана обука, каде што се исто така потребни дополнителни напори на координација за да се избегне преклопување, сè уште се во голема мера зависни од различни донатори. Треба да се зајакне и соработката помеѓу Правосудната академија и Високиот судски совет. Подготвени се одредени стратешки внатрешни документи, како што се прирачници и упатства за евалуација на менторите и правила за евалуација на континуираната обука. Со новата база на податоци се обезбедува олеснет пристап до судската пракса на Европскиот суд за човекови права за Србија.“

Чекорите што се предвидуваат во оваа Акција, а кои се смета дека ќе можат да одговорат на дел од предизвиците кои се нагласуваат во извештаите на ЕУ, се следните:

1. Изработка на упатства за спроведување на проценка на постојните системи/механизми;
2. Спроведување на базична проценка на постојните системи/механизми;
3. Развивање на методологија за евалуација и проценка на влијанието на обуките за човекови права
4. Развивање на детални препораки за центрите за правосудна обука;
5. Презентирање на методологијата и давање препораки во рамки на регионалниот настан што ќе биде организиран со претставници од соодветните центри за обука;
6. Одржување на полудневна обука за постојните онлајн алатки, како дел од регионалниот настан.

2. Методологија

Во овој Извештај се презентираат резултатите коишто треба да се постигнат со чекорите 2 – 4 од Акцијата, врз основа на стандардизираните податоци собрани од страна на националните експерти врз основа на прашалниците за оценување на состојбите и директните контакти со претставниците на институциите-корисници. Овие податоци потоа му беа доставени на меѓународниот експерт заради натамошна анализа. Обезбдените факти и статистички податоци потоа беа споредени, во случај кога тоа беше возможно, со информациите вклучени во извештаите на ЕУ за одделни земји за 2018 и 2019 година. Во препораките и предложената методологија за проценка на влијанието на обуката за човекови права исто така се вклучени и бројни анализи на повеќе организации, од Совет на Европа и Обединетите нации (ОН), па сè до Европската мрежа за правосудни обуки (ЕМПО), и тие се цитираат во извештајот.

Сите експерти би сакале да изразат благодарност до сите оние со кои се имаат сретнато и кои ги контактирано за времето и знаењето што го ставија на располагање на оваа Акција.

3. Како да се користи овој Извештај: цел, структура и препораки

Пред да продолжиме, важно е да се појасни дека целта на овој труд е двојна: од една страна, тој има за цел да предочи еден подготвен за употреба, лесно приспособлив и лесен за користење

⁴ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-serbia-report.pdf>

алатник како поддршка за ЦПО за вршење на задачи на евалуација, кои барем делумно, тие ги вршат; од друга страна, истиот има за цел и да им даде нова инспирација, перспективи и идеи за тоа како да ги максимизираат нивните напори. Матриците и алатките се презентирани на доста детален начин. Секоја алатка што е презентирана тука екстензивно се користи во институциите за обука низ целиот свет и е проследена со упатства и совети како таа најдобро да се користи, со тоа олеснувајќи го нивното работење. Сепак, одлуката за тоа кои алатки ќе се усвојат/употребуваат и како тие ќе се применуваат ќе треба дополнително да се разгледа од страна на ЦПО. Тие во крајна линија ќе треба да одлучат која стратегија најдобро им одговара на околностите. Предизвиците кои се составен дел од предложената методологија не треба да се сметаат за валиден изговор ЦПО да останат во својата комфорна зона.

Развиената методологија се применува за евалуација на квалитетот и влијанието на почетната и континуираната обука што ја обезбедува ЦПО, и сугерира која алатка најмногу одговара на различните видови обука. Важно е да се појасни дека овој документ не се однесува на оценувањето на подготвеноста или капацитетот на слушателите на обуката, на пример за целите на вработување или за оценување на работата на вработените лица. Тоа се активности поврзани со независноста на судството, владеењето на правото и пристапот до системот на правда што не се предмет на оваа дискусија. Ова оградување е важно да се нагласи, за да се појасни дека препораките што се даваат тука не се во конфликт со останатите насоки за евалуација коишто ЦПО можеби веќе ги следат, како на пример оние образложени од ЕМПО, според кои евалуацијата од почетната обука има за цел и да утврди дали кандидатите се соодветни за одредена позиција. Така на пример, и покрај тоа што со овој документ се предлага анонимност на тестовите пред и по обуките, кои имаат за цел да го измерат зголемувањето на знаењето (Киркпатрик ниво 2), а тиј тоа го прави бидејќи нивниот фокус е врз делотворноста на обуката, а не на капацитетот на слушателите при вработувањето или оценувањето на нивната работа. Како и да е, јасно е дека алатките што се предлагаат во овој документ за евалуација на учењето (односно стекнатото знаење) остануваат доста површни и не можат да се споредат со оценувањето на компетенциите кои се дел од процесот на вработување во професијата.

Структурата на овој Извештај содржи и преглед на концептуалната рамка поврзана со евалуацијата на обуките за човекови права и во неа се опишуваат двата модела за евалуација што се користат како парадигма. Тоа се моделот на Киркпатрик, можеби најпопуларниот и најшироко распространетиот модел за евалуација на обуки⁵ и Циклусот на континуирано подобрување (ЦКП), кој е циркуларен модел за евалуација препорачан од страна на Канцеларијата на Комесарот на човекови права при ОН (КВКЧП). Овој извештај нема за цел да биде академски или теоретски труд. Изборот на моделите што се тука презентирани е направен врз основа на информациите и податоците што ги собраа националните експерти од ЦПО, во комбинација со стручноста и практичното искуство на авторот. На крајот, се презентира и моделот што се користи за целите на оваа методологија, а тоа е симплифициран ЦКП во кој е интегриран и моделот на Киркпатрик.

Во Извештајот потоа се презентираат состојбите во однос на активностите за евалуација што ги прават ЦПО за секоја од фазите на обуката - **планирање и подготовка, реализација и имплементација и следење на состојбите**, а врз основа на поднесоците на националните експерти. Наведени се детектираните предизвици за секоја од фазите. Прашањата што им беа поставени на ЦПО и нивните одговори доставени до националните експерти, на кои се

⁵ Моделот на Киркпатрик беше развиен и воведен од Дон Киркпатрик во 1959 година. Други познати модели на евалуација се CIRO (Контекст, Влез, Резултат, Излез) што во 1970-ите години го развија Питер Вар, МајкалБрд и Нил Ракам; моделот ROI (враќање на инвестицијата) го развива Џек Филипс во исто време, и е проширена варијанта на моделот на Киркпатрик со додавање на петто ниво, со што се овозможува анализа на трошоците и вредноста на обуката; моделот на Кауфман на нивоа на учење (LOL), кој исто така на моделот на Киркпатрик додава петто ниво, каде се анализираат последиците по општеството/клиентите, и моделот КРМТ што го развиваат Кернс и Милер. Поновите модели се методот на успешни предмети на Бринкерхоф (SCM), моделот на евалуација на учењето на Андерсон, моделот на Талхајмер за евалуација на преносот на знаење (LTEM). Други модели, целосно различни од тој на Киркпатрик се респонзивната евалуација на Пули, контекстната евалуација на Њуби и евалуациското истражување на Торес. Ве молиме имајте предвид дека оваа листа не е целосна.

темелат заклучоците на овој Извештај, се дадени во документот достапен на [HFII - Judicial training institutes for Quality and Sustainability \(coe.int\)](http://HFII - Judicial training institutes for Quality and Sustainability (coe.int)) (HFII –Институти за правосудна обука за квалитет и одржливост).

Врз основа на наодите, се даваат конкретни препораки за сите институции корисници на оваа Акција, а со цел да се мапира идната техничка поддршка. Препораките се поделени во две категории: клучни и дополнителни. Првите се препораки за кои се предлага веднаш да се применат. При изготвувањето на препораките, особено внимание се посвети на формулирање на предлози кои се практични, реални, спроведливи, одржливи и евтини. За предложените акции не се потребни промени во законодавството или внатрешната структура на корисниците и ЦПО би требало да можат лесно да ги спроведат. Но, не би требало а да не се каже дека за нивна соодветна имплементација и операционализација може да биде потребно соодветно менторство. Предноста на придржувањето на ЦПО кон нивнаа имплементација е во тоа што алатките и методологијата се приспособуваат на специфичните потреби на ЦПО и се гарантира дека нивната примена нема да биде само козметичка.

Важно е да се предочи дека не сите препораки ќе се применуваат подеднакво за сите ЦПО, со оглед на тоа дека некои од нив веќе имаат процедури што се усогласени со препорачаните. Меѓутоа, дури и кога тоа е случај, препораките треба внимателно да се разгледаат и одмерат, затоа што тие можат да поттикнат натамошно размислување околу постојните практики и политики, така што да осигураат дека мерките што се применуваат соодветствуваат на препораките не само теоретски, туку и практично.

Врз основа на клучните препораки, се предлагаат методологии и алатки кои се во функција на тоа да се иницира или зајакне капацитетот на ЦПО за евалуација на обуките за човекови права што се реализираат на национално ниво, што ги опфаќа сите фази на циклусот на обука. Тие се формулирани по размена на гледишта со релевантните чинители, чијшто придонес е вграден во финалната верзија, за да се обезбеди „сопственост“ од страна на националните институции.

Овој Извештај потоа продолжува со детално презентирање на предложените алатки кои ги поврзува со трите фази на поедноставениот ЦКП модел. Предложените акции не мора нужно да ги заменат различните активности за евалуација што сега ги имаат ЦПО; наместо тоа, тие треба да се сфатат и да се користат како комплементарни алатки што можат да ги зајакнат и приспособат напорите што ЦПО сега ги вложуваат за евалуација на секоја од фазите на циклусот на обуки. Алатките се наменети да се користат за обуки со физичко присуство. Но, тие, сепак, можат лесно да се приспособат на обуките од далечина, или хибридниите обуки, особено со користење на онлајн ресурси.⁶ Имајќи ги предвид практичните импликации на евалуацијата, со предложените пристап се појаснува дека евалуацијата не е цел сама по себе, туку дека служи за континуирано подобрување на влијанието на работата што ја вршат ЦПО. За да се заокружи целата слика, треба да се спомене дека пристапот не подразбира дека мора само и исклучиво да се користат презентираниите алатки. Може на пример, да се зголеми бројот на алатки што се користат за евалуација на секоја од фазите. Може да варира и опфатот на нивното спроведување, во зависност, исто така, и од капацитетите и ресурсите што ги имаат тие што ги спроведуваат. Со оглед на тоа дека главен приоритет на овој документ е да презентира еден реалистичен план, во него се опфатени само алатки што се практични и можат лесно да се имплементираат. Ништо не ги спречува ЦПО да пристапат кон посложени и софистицирани решенија за евалуација, кога околностите тоа го дозволуваат.

Во Извештајот се поместени и неколку препораки од општа природа, меѓу кои и препораки за Советот на Европа. Тие можат да се искористат како повод за идни дискусии за тоа како да се подобри капацитетот и учинокот на ЦПО кога станува збор за евалуација на реализираната обука, во областа на човековите права но и пошироко.

⁶ За специфичностите на онлајн обуките види Прирачник за методи за правосудна обука од далечина на ЕМПО на <http://www.ejtn.eu/Documents/About%20EJTN/Distance%20learning%20Handbook.pdf>

4. Дефиниции

Пред да пристапиме со суштинска анализа на добиените податоци, добро е да се потсетиме на дефиницијата за евалуација на обуките за човекови права што се користи при оценувањето на информациите добиени од националните ЦПО.

Согласно „Евалуација на активностите за обуки за човекови права: прирачник за евалуација на обучувачите за човекови права“ на Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права при ОН, **евалуацијата на обуките за човекови права може да се дефинира како „систематска активност што се користи за:**

- **прибирање информации за обемот на промени на ниво на поединци, организации/ групи и на ниво на пошироката заедница/општеството кои водат до поголемо почитување на човековите права, кои разумно можат да се поврзат со конкретната образовна интервенција;**
- **поддршка на одлуките за тоа како да се подобри делотворноста на активностите и понудата на обуките за човекови права.”⁷**

Нема сомнеж дека евалуацијата на влијанието на образованието или обуката за човекови права за професионалци е сложена операција, која е тесно поврзана со политичките, економските и општествените фактори. Чести предизвици со кои се соочуваат чинителите кои би требало да ја спроведат евалуацијата се: немањето доволно средства и искуство за евалуација и фактот што подобрувањето во оваа област не треба да се мери само преку знаењето или вештините, туку и преку оценување на промените во однесувањето и ставовите. Овие пак, се случуваат во различно време, не само на ниво на поединци, туку и на ниво на организација/група и пошироката заедница/општество.

5. Модели избрани како парадигма

Во научната литература има бројни модели за евалуација на обуки. За целите на овој документ избрани се два модела како парадигма. Тоа се моделот за евалуација на Киркпатрик и циклусот на континуирано подобрување. Методологијата на ЕМПО за евалуација на правосудната обука, која веќе беше споделена со ЦПО, се базира на моделот на Киркпатрик.⁸ Наспроти тоа, Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права предлага пристап кон евалуацијата на обуките за човекови права во кој се комбинираат двата модела. И покрај тоа што не постои единствен генерален рецепт за евалуација (а тоа е уште помалку случај со обуките за човекови права), пристапот образложен во овој документ е поблизок до втората опција. Ваквиот избор се темели на фактот дека спојувањето на двете теории дозволува алатките што се предвидени за евалуација на поединечни сесии да можат во одредена мера да се искористат и во контекст на водење и евалуација на програмата, со што се максимизираат ресурсите. Всушност, информациите што се прибираат на четирите нивоа на моделот на Киркпатрик се податливи за одлуките што се носат во контекст на подготовка и имплементација на образовните програми за обука за возрасни професионалци, што е всушност и целта на постоењето на ЦПО. Така, и покрај тоа што фокусот на овој труд е на евалуација на обуките за човекови права што ги држат ЦПО, гореизнесените согледувања можат да имаат поширок опфат на примена. Тоа значи дека тие можат да бидат применени и вон опсегот на обуките за човекови права, за на тој начин да обезбедат зголемо влијание врз работата на ЦПО. Во таков случај, се разбира дека ќе се максимизираат и резултатите.

⁷ Канцеларија на Високиот комесар за човекови права

⁸ Види, на пример, Методи за правосудна обука на ЕМПО, Упатства за евалуација на практиките во правосудните обуки и Прирачникот на ЕМПО за Методологија за правосудни обуки во Европа. Другите ресурси што ги развива ЕМПО можат да се најдат на: <http://www.ejtn.eu/en/>.

Моделот на Киркпатрик

Моделот на Киркпатрик, познат и како модел на четири нивоа, содржи четири нивоа на евалуација на учењето. Тие се дополнително објаснети во најновиот „Нов светски модел на Киркпатрик“. Новите објаснувања се обележени со *.⁹

Подолу се дава објаснување на нивоата и што може да се мери во секоја од фазите:

Ниво 1 Реакција (K1)

Реакција - што слушателите мислат и чувствуваат за обуката и за нивното учење.

Ангажираност* - начинот на кој што слушателите се активно вклучени и придонесуваат кон образовното искуство.

Релевантност* - можноста учесниците да го применат тоа што го научиле на работа.

Ниво 2 Учење (Совладзвање) (K2)

Учење - подобар капацитет како резултат учењето.

Знаење ("Го знам тоа")

Вештини ("Сега можат да го направат тоа.")

Став ("Мислам дека ова е добро да се примени на работа.")

Доверба* ("Мислам дека можам ова да ја применим на работа.")

Посветеност* ("Имам намера да ја применим ова на работа.")

Ниво 3 Однесување / Трансфер (K3)

Однесување/трансфер - степен или опсег на подобрување во однесувањето и способноста за имплементација/примена.

Задолжителни фактори - процеси и системи што го потврдуваат, охрабруваат и наградуваат придржувањето до критичното однесување на работа.

Ниво 4 Влијание (импакт) (K4)

Влијание - Ефектот што однесувањето на слушателот го има врз пошироката заедница.

Водечки индикатори - краткорочни опсервации и мерења кои укажуваат дека критичните однесувања се на пат позитивно да влијаат врз посакуваните резултати.

⁹ Приспособено од <https://www.kirkpatrickpartners.com/Our-Philosophy/The-New-World-Kirkpatrick-Model>

Циклус на континуирано подобрување (ЦКП)

Од друга страна, ЦКП претставува циркуларен модел за евалуација, согласно кој се врши систематска евалуација во сите четири фази, за да се обезбеди континуирано подобрување на севкупната програма за обука. Четирите фази на евалуација на моделот ЦКП се совпаѓаат со четирите главни фази на животниот циклус на образовната програма. Во овој модел се нагласува дека евалуацијата треба да стане интегрален дел од циклусот на обуката. Со други зборови, на евалуацијата не треба да се гледа како на посебна активност што треба да се спроведе на крајот на циклусот на обука, туку како на нејзин интегрален дел што се врши во целиот нејзин тек.



Извор: Тимоти Џ. Њубај и други, „Евалуација на наставниот процес“ во Наставна технологија за предавање и учење (Њујорк, Прентис хол, 1996). Цитирано во Евалуација на активностите за обуки за човекови права: Прирачник за евалуација на обучувачите за човекови права на ОХЦХР, 2011 година, стр. 25, достапно на <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/EvaluationHandbookPT18.pdf>.

6. Применет модел

За целите на овој труд, се предлага примена на поедноставена верзија на ЦКП. Во оваа верзија фазите на планирање и подготовка се соединуваат, што повеќе одговара на редовниот тек на работа на ЦПО. Евалуацијата е целосно интегрирана, а алатките што се предлагаат лесно можат да се поврзат со различните нивоа на моделот на Киркпатрик. Како резултат на заедничкото користење на овие два модела се добива една сеопфатна теоретска рамка за развивање и спроведување на евалуација на обуките (за човекови права) во која процесот на евалуација се става во поширокиот контекст на подготовка и имплементација на програмите и активностите за обуки за човекови права. Поедноставениот модел исто така одговара на потребата да се обезбедат алатки кои ќе бидат лесни за користење, ги зема предвид ограничените ресурси на ЦПО, го капитализира искуството што овие институции веќе го имаат стекнато и е во согласност со секојдневните активности кои им се добро познати на вработените во ЦПО.

Поедноставена верзија на ЦКН



7. Интегрирање на алатките за евалуација на Киркпатрик во поедноставениот ЦКП

Графиконот јасно ја прикажува тесната поврзаност меѓу моделот на Киркпатрик и ЦКП моделот, кои не се исклучуваат еден со друг; напротив тие можат многу добро да се интегрираат, и со тоа да се максимизираат ресурсите и да се минимизираат трошоците. За да може полесно да се следи, фазите на поедноставениот ЦКП се презентираат во последователен редослед. Меѓутоа, важно е да се запомни дека на почетокот на секој нов циклус на обуки треба да се земат предвид резултатите од претходниот циклус. Токму тоа е и крајната цел на евалуацијата: имено, да се поткрепат одлуките за тоа како да се подобри делотворноста на обуките за човекови права. За секоја фаза од циклусот на обука, во графиконот се наведуваат и алатките што ЦПО можат да ги искористат за да правилно ја направат евалуацијата на тоа ниво. При читање на графиконот, мора да се обрне внимание на следното: редоследот на алатките што се наведуваат за секоја од фазите на ЦКП не секогаш соодветствува на редоследот по кој тие се користат за целите на моделот на Киркпатрик. Тоа е затоа што во моделот на Киркпатрик не е опфатена фазата на подготовка и планирање. ЦПО веќе користат некои од предложените алатки, додека другите се нови. Во овој труд тие детално се објаснуваат.

8. Методологија за прибирање податоци

Со цел да се обезбеди сеопфатен и конзистентен пристап, прво се подготви прашалник за оценување на состојбите. Сите национални експерти го пополнија овој прашалник со информации добиени од релевантните ЦПО и обезбедија дополнителна документација. Добиените одговори можат да се најдат на XII II –Институти за правосудна обука за квалитет и одржливост (coe.int). Резултатите од оваа анкета се подолу збирно резимирани, со само неколку исклучоци што ќе бидат предочени, а сите корисници споделуваат слични практики и предизвици.

Податоците добиени од ЦПО се анализираа користејќи го погоре образложениот поедноставен модел на ЦКП, истовремено земајќи ги предвид пристапите, алатките и методите за евалуација што моментално се користат во институциите-кориснички. Институционалните капацитети за спроведување на вакви евалуации подробно не се анализираат.

9. Мандат на институциите – корисници

Сите ЦПО што се корисници на оваа Акција се одговорни за почетната и континуираната обука на судиите и обвинителите. ЦПО во Црна Гора нуди почетна и континуирана обука за судиите и обвинителите, но исто така и за приправниците и стручните соработници преку специјализирани програми. Дополнително, врз основа на меморандумите за разбирање, обуки се организираат и за пошироката целна група, како што се нотарите, адвокатите, судските и други извршители. Се спроведува и конкретна обука за обучувачи за предавачите и обучувачите (особено во областа на човековите права). И другите ЦПО исто така и се обраќаат на пошироката публика. ЦПО во Албанија ги опфаќа и државните правобранители, стручните соработници и советници и функционерите во судовите и обвинителствата. По барање на заинтересираните институции, тие можат да пружат и континуирана обука за судиите и обвинителите, државните службеници и другите правни професионалци во соработка со Високиот судски совет и Високиот обвинителски совет. Слично на тоа, и во Северна Македонија ЦПО нуди обуки за вработените во судството и обвинителството, за државните службеници и претставниците од другите правнички професии. Српското ЦПО има мандат да обучува предавачи и ментори и да организира и да го спроведува професионалниот развој на вработените во судството и обвинителството. Тој може исто така да спроведува програми за извршители, судски извршители, нотари и за нивните помошници и приправници.

10. Евалуација во текот на фазата на планирање и подготовка: состојби

Согласно моделот на ЦКП, интегрирањето на евалуацијата во фазата на планирање и подготовка се врши во три чекори, и тоа:

1. Се врши проценка на потребите за обука, со цел да се идентификува потребната промена.
2. Се дефинираат резултатите, при што се опишува посакуваната промена.
3. Се врши формативна евалуација за да се подобри делотворноста на акцијата, на пример со вклучување на експерти од дадената тема, колеги и слушатели кои ги разгледуваат материјалите за обука, како и другите аспекти на обуката.

Податоците што ги имаат собрано националните експерти сугерираат дека сите ЦПО ги спроведуваат сите три чекори, преку различни методи и на различно ниво, што укажува дека евалуацијата е интегрирана во фазата на планирање и подготовка. Процесите и алатките што се наведуваат во националните извештаи укажуваат дека контекстот, вклучително и од гледна точка на човековите права и анализата на задачите е задоволителен. Преку вклучување на повеќе засегнати страни се обезбедува внесување на повеќе гледишта.

Албанија

Потребите за обука се дефинираат согласно мислењата на судиите и други засегнати страни (како Високот судски совет и Високиот обвинителски совет), при што се земаат предвид и разните проекти во кои што е вклучен ЦПО, како и приоритетите изнесени во националните стратешки документи и во акциските планови за судството, со кои се опфатени евалуациите и повратните информации добиени од претходните обуки. Наставниот план и програма за човекови права во рамки на почетната обука е во надлежност на педагошкиот тим и експерти кои се одговорни за оваа област, а се одобрува од Управниот одбор. Во рамките на активностите за континуираната обука, пак, наставните планови за секоја обука зависат од конкретната тема на обуката и од ангажираните експерти.

Црна Гора

ЦПО ја анализира потребата за развој на годишно ниво и за таа цел собира информации од судовите, државните обвинители и стратешките партнери (Судскиот совет, Советот на обвинители, комората на извршители, Полициската академија и поединечните министерства), ги зема предвид приоритетите наведени во националните стратешки документи од областа на правосудството и акциските планови, и ги додава евалуациите и повратните информации од претходните обуки. Дополнително, се врши анализа на релевантната правна рамка со посебен осврт на измените во законодавството и новите правни одредби. Наставните планови и програми потоа ги дефинира Програмскиот одбор, како за почетната, така и за континуираната обука.

Северна Македонија

Програмата за почетна обука се ревидира на почетокот на почетната обука за секоја нова генерација од страна на Програмскиот совет, додека неа ја усвојува Управниот одбор. Што се однесува до континуираната обука, се бараат мислења од судските и обвинителските институции, од министерствата и од други релевантни засегнати страни. Притоа се земаат предвид и препораките од Извештајот за напредокот на земјата на Европската комисија, извештаите на релевантни меѓународни организации и на национални и меѓународни НВО, како и информациите од Националната програма за усвојување на правото на Европската унија (acquis communautaire), развиена од Владата на Република Северна Македонија. Се оценуваат и повратните информации од претходните обуки и коментарите на обучувачите на ЦПО. Двогодишниот прелог што го изготвува ЦПО потоа се доставува до вишите обвинителства и апелационите судови, до Врховниот суд и до Јавното обвинителство за коментари. Потоа, Програмскиот совет на ЦПО ја финализира програмата, и Управниот одбор истата ја усвојува.

Србија

ЦПО врши годишна анализа на потребите за обука врз основа на прашалник што го изготвува Одделот за истражување и унапредување на образованието, кој го доставува до судиите, јавните обвинители, замениците-јавни обвинители, приправниците, судските администратори и судските и обвинителските соработници, нотарите, судските извршители, правобранителството, адвокатската комора и граѓанските организации. Прашалникот секоја година се модифицира и се приспособува во светло на новите сознанија и освен образовните потреби во него се адресираат и други релевантни аспекти на обуката (изборот на едукативни методи, организациските аспекти, дидактичките компетенции на обучувачите и сл.) Исто така, минатата година се воведени и фокус групи како пример за контролен метод, како и алатки за валидирање на наодите на прашалниците. Податоците доаѓаат во Програмскиот совет и програмските групи на постојаните комисии на Советот (има и програмска група за човекови права), кои потоа го дефинираат наставниот план и програма што го одобрува Управниот одбор.

10.1 Евалуација во текот на фазата на планирање и подготовка: предизвици

Согласно моделот за ЦКП, проценката за потребите за обука мора да се спроведе пред развивањето на програмата за обука, а со цел да се обезбеди таа да одговара на потребите на слушателите. Во поедноставениот модел, во исто време додека се оформува програмата се прави и формативна евалуација со вклучување на експерти за одредена содржина и други човечки ресурси (вклучително и репрезентативен примерок на слушатели).

Од формална гледна точка, методите што ги користат ЦПО за интегрирање на евалуацијата на планирањето и подготовката се чинат задоволителни, со оглед на тоа што понудената обука се дефинира по собирањето на информации од повеќе различни чинители, а не само од корисниците на акциите, кои потоа се разгледуваат од страна на експерти за одредена тема. Треба да се истакне дека од информациите што ги дадоа националните консултантите не овозможија да се утврди колку длабоко се навлегува при спроведувањето на евалуацијата и до која мера таа е вклучена во овие фази. Но, самото тоа што постои ваков процес, не значи дека тој е задоволителен. Пред сè, два фактори се јавуваат како проблематични при евалуацијата во оваа фаза: а) ограничениот број на засегнати страни кои се вклучуваат во процесот; б) немањето процедури и податоци поврзани со трансферот и влијанието на реализираните обуки (тоа што во циркуларниот модел кажува какви треба да бидат новите акции).

Во врска со точката а) може да се забележи следното: и покрај тоа што институционалните засегнати страни од правосудниот систем редовно се консултираат и вклучуваат во дефинирањето на потребите и обезбедувањето на програми за обука, само неколку од анкетираниите ЦПО прибираат информации од НВО и крајните корисници, вклучително и од општата јавност и другите категории професионални лица кои се во редовен контакт со правосудниот систем (пр. адвокати, социјални работници, претставници на жртвите/оштетените, итн.). Тоа е недостаток што е особено релевантно со оглед на тоа дека една од целите на обуките за човекови права, освен пренесувањето на знаење, е да се поттикнува промената на вредности и ставови. Проширувањето на публиката од која на ЦПО ќе црпи информации во фазата на планирање, како и обезбедувањето на родовата рамнотежа на учесниците се чинат клучни за обезбедување соодветна евалуација во оваа фаза. За таа цел, се предлага вклучување на поширока публика на набљудувачи и потенцијални корисници во евалуацијата на влијанието, како што е посочено во Алатката 16.

Во врска со точката б) очигледно е дека недостатокот на информации за трансферот и влијанието на обуката (што е досега најпроблематичниот аспект во целокупниот процес на евалуација) не им овозможува на ЦПО да ја приспособат и подобрат нивната понуда. Според тоа, се предлага евалуација во фазата на реализација и имплементација, и што е најважно, во фазата на следење на состојбите, да биде сумирана во концизен, лесен за читање извештај, во кој ќе бидат истакнати наодите на евалуациите. Ваквиот извештај тогаш станува Алатка 1 од новиот циклус на обука. Разгледувањето на претходните евалуации ќе им овозможи на ЦПО да донесуваат информирани одлуки насочени кон подобрување на делотворноста на обуките за човекови права што во тој момент се подготвуваат.

Во фазата на подготовка, сите ЦПО вклучуваат стручњаци од областа. Но, само по себе, тоа не е доволно да се достигнат посакуваните стандарди и има повеќе прашања што може да се издвојат во врска со тоа. Првото е дека за евалуација во текот на фазата на планирање и подготовка не е потребно само суштинско познавање на темата, кое секако постои, туку и посебна стручност за динамиката карактеристична за учењето кај возрасни лица и за специфичните аспекти на обуките за човекови права. Тоа прави да биде неопходно да се работи не само на вештините и компетенциите, туку и на ставовите, вредностите и однесувањата. Се разбира, промените нема да дојдат наеднаш, со оглед дека тие се поврзани и со длабоко вкоренети индивидуални уверувања и тие во голема мера ќе зависат и од отвореноста и подготвеноста за нивно преиспитување. Но, и покрај тешкотиите и времето потребно за промени (на пример, ставовите можат полесно да се променат од вредностите),

обуките за човекови права мора да ги содржат сите горенаведени цели. Сите анкетирани ЦПО ги вградуваат човековите права во повеќето обуки (се претпоставува дека тоа е случај и со родовата еднаквост и недискриминацијата), и дополнително нудат посебни сесии на избрани теми. Од методолошка гледна точка, тоа значи дека речиси сите курсеви би требало да претрпат промени за да се вградат вредностите и ставовите како цели на учењето.

Зголемената делотворност на предложената обука исто така поминува и низ методолошки одлуки (од најосновните, како што е должината на обуката и колку дена би требало таа да трае, до посложени прашања, како што е содржината на обуката и методите што се најсоодветни за постигнување на посакуваните цели на учењето). Од собраните податоци дефинирањето на обуките се чини прилично стандардизирано (пр. обуките траат најмалку еден или најмногу два дена во сите ЦПО), но доста се оскудни информациите во врска со тоа колку детално надлежните тела ги дискутираат поединостите на обуката, вклучително и аспектите што се однесуваат на родовата урамнотеженост на слушателите и обучувачите. Во повеќето случаи, се чини дека одлуките во врска со реализацијата на обуките им се оставаат на обучувачите, за кои пак, излегува дека немаат обврска да поднесуваат детални и стандардизирани планови за обуката во кои би се наведувале, на пример, конкретните образовни цели, методологијата за обуки и очекуваните резултати. Од една гледна точка, тоа може да биде логично и се чини разумно. Од друга страна пак, ваквиот пристап би значел дека сите ангажирани обучувачи би морале целосно да ги владеат принципите и динамиката на образованието за возрасни (или со јазикот на Советот на Европа т.н. методологијата ХЕЛП), што не е секогаш случај. Во таа смисла, треба да се напомене дека во Албанија, Црна Гора, Северна Македонија и Србија посочуваат дека или на обучувачите им се нудат обуки преку кои се обезбедува одржливоста и професионалната стручност на предавачите, или, пак, обучувачите што се ангажираат од ЦПО имаат завршено обука за обучувачи што ја нуди ЦПО за да бидат ангажирани во образовните активности. Меѓутоа, не може да се направи оценка на квалитетот и зачестеноста на ваквите курсеви. Дополнително, сите ЦПО се отворени кон ангажирање на обучувачи кои не ги исполнуваат горенаведените услови, особено за специјализирани теми. И покрај тоа што прибегнувањето кон надворешни ресурси е разбирливо, тоа може да ги намали стандардите во однос на потребните вештини за држење обука.

Конечно, и покрај тоа што е за пофалба тоа што повратните информации од слушателите се земаат предвид при проценувањето на потребите и подготовката на програмите за обука, не треба да се заборава дека се чини дека методите за евалуација што ги применуваат сите ЦПО се ограничени претежно на нивото на реакција и повремено во однос на нивото на учење согласно моделот на Киркпатрик. Информациите, поради тоа, се ограничени по опфатот и длабочината, и секако не даваат насоки за тоа колкаво е нивото на делотворност на обуката и што треба да се земе предвид за да таа се подобри.

Што се однесува до активностите поддржани од донатори, може да се каже следното: надворешните обуки секако се добредојдени со оглед дека на тој начин се проширува каталогот на курсеви што ги нудат ЦПО. Тие исто така на учесниците им даваат можност да слушнат надворешни обучувачи кои можеби ќе воведат нови или различни методологии за обука. Тоа може да се искористи во компаративни цели, а би можело да доведе до ситуација каде слушателите во евалуациите ќе истакнуваат дека сакаат понетрадиционални облици на обука. Меѓутоа, се чини дека честопати донаторските иницијативи им се нудат на корисниците како готов пакет. Врз основа на достапните информации, не е можно да се оцени нивото на вклученост на корисниците во фазата планирање и подготовка на ваквите обуки, која, пак, исто така и поради временскиот период на спроведување на проектот може значително да се разликува од времето на реализација на обуките. Сепак, кај сите ЦПО се настојува да се обезбеди сопственост на иницијативата, иако на различно ниво. Во Албанија, на пример, јасно се вели дека донаторските иницијативи мора да бидат усогласени со потребите изразени од крајните корисници (слушателите) на обуките и се предвидува учество на барем еден експерт од Школата. И во Србија, надворешните курсеви минуваат низ истиот процес на одобрување како и интерните активности.

10.2 Препораки (П) за евалуација во фазата на планирање и подготовка

Клучни препораки – проценување на потребите од обука

П1. Во текот на нултата година на имплементација на предложениот модел, додека се чека на целосната оперативност на сеопфатниот и интегриран систем на евалуација на трансферот и влијанието, би било добро ЦПО да обезбедуваат повратни информации од слушателите преку фокус групи (**види Алатка 1 и 14, и П20**).

П2. Треба да се добијат и повратни информации од обучувачите (**види Алатка 7 и П20**).

П3. Мислењето на граѓанското општество исто така треба да се зема предвид преку фокус групи (**види Алатка 16 и П20**).

Дополнителни препораки – проценка на потребите за обука

П4. Со кратки електронски анкети на мислења на слушателите, спроведени врз широк круг на професионални лица преку бесплатни анонимизирани ресурси (пр. SurveyMonkey.com, trainingcheck.com или слично) ќе се овозможи автоматско прибирање и обработка на одговорите за потребите за обука од слушателите.

Клучни препораки – подготовка на наставни планови и програми

П5. Наставните планови за обуките за човекови права или за компонентата на човековите права што се вградува во другите обуки би требало да се дефинираат со учество на андрагошки кадар и на стручни лица кои ги познаваат принципите на професионалното образование за возрасни.

П6. Секој ЦПО треба да има соодветно обучен кадар за раководење на циклусот на обука, кој ќе ги спроведува разните чекори на евалуација и другите активности, и кој ќе ги насочува и поддржува обучувачите при деталното разработување на наставните планови и рамките на обуките.

П7. ЦПО би требало да користат само обучувачи кои имаат посетувано методолошка обука. Во идеални услови, ЦПО би требало редовно да организираат методолошка обука. Исто така, би требало да има и курсеви за обнова на знаењето.

П8. Наставните планови треба да се дефинираат врз основа на образецот за рамка на обуката (Алатка 3) во кој јасно се наведуваат целите на учењето (врз основа на идентификуваните потреби од обука), методологијата што се предлага за нивно постигнување, последиците врз човековите права што треба да се нагласат, како и индикаторите што ќе се користат за мерење, а на краток рок, барем до кој степен се постигнати целите, како од страна на учесниците, така и од обучувачите. Исто така, и надворешните обучувачи (пр. кои спроведуваат обуки од донатори) би требало да ги пополнуваат ваквите обрасци.

П9. ЦПО треба да го надгледуваат процесот на подготовка на наставните планови од страна на назначените експерти, на кои не треба да им се даваат „одврзани раце“ при вршењето на обуката. Тоа е особено важно кога се работи за специфични обуки за човекови права (но и пошироко), кога треба да се користат повеќе различни методологии со цел да се обезбеди не само обуката да претставува пренос на знаење, туку таа да биде насочена и кон вештини и вредности.

П10. ЦПО треба да обезбедат вклучување на перспективата на човековите права (вклучително со родовата димензија и недискриминацијата) во сите обуки поврзани со правната материја. Сеопфатната природа на принципите на човековите права секогаш да се истакнува, вклучително и перспективата изведена од примената на сродни вредности.

11. Евалуација во фазата на реализација/имплементација: состојби

Податоците собрани во текот на првата фаза на Акцијата укажуваат дека сите ЦПО ја имаат осознаено важноста од вклучување на евалуацијата во фазите на реализација и имплементација. Но, се чини дека напорите во оваа насока се ограничени на нивото на реакција 1 што го наведува Киркпатрик. Тоа се однесува како на почетната, така и на континуираната обука. Алатките што се користат се анонимни формулари за евалуација што вообичаено се пополнуваат во хартиена верзија, во кои има повеќе затворени и отворени прашања поврзани со содржината, организацијата и реализацијата на обуката. Формуларите што се користат изгледаат задоволително, со оглед дека со нив се обезбедуваат и квалитативни и квантитативни податоци. Тие се во функција на оценување на нивото на задоволство на учесниците на обуката и во извесна мера за оценување на нивото на совпаѓање помеѓу очекуваните и постигнатите резултати. Прашањата се однесуваат и на логистичките аспекти, и на квалитетот на предавањата, и на материјалите и на подготвеноста на предавачите. Вообичаено, на учесниците им се дава и можност да предлагаат теми за идни обуки и да даваат препораки за тоа како да се подобри понудата на обуки и самото искуство. Интересно е тоа што во Извештајот за Србија се вели дека прашалниците за донаторските обуки се честопати за нијанса појасни.

Од друга страна, напорите за проценување колку е подобро знаењето (**Киркпатрик, ниво 2 – учење**), варијасат. Базичните истражувања направени со ЦПО укажуваат на одредена конфузија околу целта на алатките за оценување на знаењето (на пр. тестовите пред и по обуките, или квизовите) што можат да се користат за нивото 2 на моделот на Киркпатрик. Во прашалникот за оценување на состојбите во Србија се споменува дека ЦПО моментално размислува за воведување на тестови за самооценување на слушателите по обуката, чиишто резултати би се користеле како насоки за подобрување на обуката. Тоа е охрабрувачки, затоа што алатките за оценување на знаењето што се користат во контекст на евалуацијата правилно се сфаќаат како инструменти за самооценување, чиишто резултати им се познати само на слушателите, а тие, сепак, ќе овозможат збирни податоци за кривата по која се движи учењето по завршувањето на обуката, што, пак, може да се користи за проценка на нејзиното влијание.

Пристапот кон евалуацијата е различен кај онлајн обуките. Иако од анкетираниите ЦПО се чини дека само Северна Македонија има воспоставено целосен систем за таа цел, во извештајот за Албанија се вели дека се вложуваат напори за воведување курсеви за учење на далечина и дека академскиот кадар и кадарот од областа на информатичката технологија на ЦПО имаат минато соодветни обуки за таа цел. Што се однесува до човековите права, недостатокот на институционален систем се компензира преку курсевите на ХЕЛП. Кај нив, стандардите за евалуација се обезбедуваат со процедури предвидени од Советот на Европа, кој е исто така одговорен и за спроведувањето и обработката на релевантните податоци. Евалуацијата се врши или само онлајн (Црна Гора) или и онлајн и лично (Србија). Меѓутоа, од одговорите не е јасно колку резултатите од евалуациите се споделуваат со ЦПО. Исто така, нејасно е дали и како се вложуваат напори за постигнување институционална национална „сопственост“ над овој процес и дали тоа се користи како своевидна менторска обука за вработените на ЦПО за тоа како се врши евалуација на онлајн обуките.

11.1 Евалуација во фазата на реализација/имплементација: предизвици

Проценката на алатките и методите што се користат за вградување на евалуацијата во фазата на реализација и имплементација ги открива предизвиците со кои се соочуваат ЦПО во обидот да преминат од нивото 1 на Киркпатрик кон, на пример, истражување на нивото -2 поврзано со учењето.

Првиот предизвик е културолошкиот отпор што го даваат професионалните лица кои ги посетуваат обуките, за што се зборуваше погоре. На активните судии и обвинители некако не им се доаѓа многу идејата да бидат „тестирани“, и покрај тоа што ваквото оценување би се користело за обезбедување на квалитет на обуките, а не за оценување на знаењето, вештините и ставовите на учесниците на обуката. Спроведувањето на анонимни тестови пред и по обуката осмислени така што да ги покажуваат нагорните трендови во стекнатото знаење, без притоа да се открива идентитетот на лицата што го прават тестот, на пример, би можело да биде доволно за да се намали анксиозноста од учинокот, а би ги исполниле целите во однос на евалуацијата.

Вториот предизвик се поврзува со методолошката исправност на пристапот при евалуацијата. Всушност, за спроведување на соодветна евалуација се потребни повеќе алатки за прибирање податоци и повеќе извори на податоци, кои ќе овозможат резултатите да се валидираат со триангулација. Тоа значи дека наодите треба да се потврдат со најмалку три различни видови податоци (пр. податоци од интервјуа, преглед на документи, податоци од анкети, директно набљудување и сл.), и при тоа колку што е можно повеќе за секој вид податоци треба да се користат повеќе извори (пр. интервјуата да бидат со различни засегнати страни како што се студенти, обучувачи, обвинители). Исто така, со процесот на триангулација може делумно да се надополни оскудноста на податоците што би се добиле од само еден извор. Во моментот, се чини дека евалуацијата во текот на фазата на реализација/имплементација се врши главно (ако не и само) преку анонимни прашалници што им се даваат на учесниците на крајот на обуката со цел да се оцени нивото на квалитет на обуката и обучувачите (ниво на реакција). Се чини дека проценката се фокусира главно на академскиот квалитет на учинокот на обучувачот, а многу помалку на специфичностите на учењето за човекови права, како што се објаснува погоре. Дополнително, не е целосно јасно до кој степен се земаат предвид спецификите на образованието на возрасни.

Следствено, третиот предизвик е поврзан со потребата од соодветни ресурси за да се обезбеди триангулација на податоците, но и соодветна обработка на добиените информации и нивно преточување во акција. Во врска со триангулацијата на податоците, треба да се воведат различни методи, како што се на пример, следење на часовите, оценување на практичните вежби, прибирање повратни информации преку фокус групи кои ќе вклучат одвоено како обучувачи, така и на учесници. Важно е да се стандардизира обработката на податоци и начинот на кој што тие се користат понатаму, за да квалитетот на евалуацијата не зависи само од капацитетот на еден вработен (или група експерти), што значи дека тоа треба јасно да се дефинира, колку што е можно повеќе, како научен процес. Овие пристапи не можат да се воведат преку ноќ, и за нив се потребни човечки и материјални ресурси кои не сите ЦПО ги имаат во моментот. На пример, само во Извештајот за Србија јасно се вели дека двајца од тројцата членови на Одделот за унапредување на образованието имаат конкретна стручност за андрагогија и образование за возрасни. Нема сомнение дека сите вработени/раководители на ЦПО задолжени за обработка на евалуациите на обуките и обучувачите ги имаат потребните правни квалификации и знаења, но постои резерва околу стручноста од областа на образование на возрасни и човекови права, за што повременото учество на специјализирани курсеви е потребно, но не и доволно.

Што се однесува до начинот на кој што резултатите од евалуацијата се внесуваат во процесот, не е спомената конкретна научна процедура (освен таа за општа евалуација и прегледи) во однос на тоа како собраните повратни информации би се користеле за подобрување на квалитетот на обуките, освен што ќе се избегне да се ангажираат одредени обучувачи. Во два прашалника (Албанија и Србија), сепак, конкретно се укажува дека лошите оценки на предавачите се одразуваат врз натамошниот однос на тие лица со ЦПО.

11.2 Препораки (П) за евалуација во фазата на реализација/имплементација

Клучни препораки

П11. ЦПО би требало да ја вклучат евалуацијата на знаењето како дел од обуката (пр. тестови, квизови, задачи), барем во форма на анонимни тестови пред и по обуката во врска со темата на што се покрива со обуката (**види Алатка 11**). За да се ублажи културолошкиот отпор кој честопати го покажуваат учесниците на континуираната обука, слушателите би требало да се информираат за целта на ваквите тестови, нивната поставеност во циклусот на обука и зошто тие се користат. На тој начин ќе се обезбеди да бидат инволвирани и самите слушатели во циклусот на обуката и ќе се слушне и нивниот глас.

П12. Давањето прашалници за степенот на задоволство на крајот на обуката, што е најчест метод за добивање повратни информации од учесниците може да се смета за добра практика. Меѓутоа, тоа има и недостатоци, пред сè фактот што тие најчесто се пополнуваат набрзина, во последните минути на обуката. Следствено, мора да се изнајдат поделотворни алтернативи.

П13. Почнувајќи со дводневните обуки, кои се најчести, треба да се почне со примена на алтернативни начини за добивање повратни информации, не само со прашалници. На пример, коментарите во врска со логистичките и организациските аспекти може да се прибираат одвоено од другите повратни коментари, и тоа непосредно пред крајот на втората утринска сесија со експресивни обрасци лесни за пополнување, кои може да се дистрибуираат и за време на паузата за кафе (**види Алатка 4**).

П14. Алатките за евалуација на знаењето и на степенот на задоволство сами по себе не можат да им дадат на ЦПО доволно информации за квалитетот на реализираната обука и за корективните акции што треба или може да се преземат за да се подобрат стандардите. Тие треба да бидат поддржани со други извори за да може да се направи триангулација на резултатите и да се надолжни оскудноста на информациите што се добиваат од само еден извор.

П15. Може да се воведат комплементарна алатка или друга алтернатива на прашалниците за степенот на задоволство во писмена форма со кои се опфаќа Нивото 1 на Киркпатрик, особено аспектите на ангажираност и релевантност. Би можело за секоја обука да се назначи еден известувач од редот на учесниците чија што улога би била да собира повратни информации од учесниците за време на обуката и на крајот на обуката, кои известувачот би ги презентирал на ЦПО во вид на кус извештај со содржина согласно наодите вклучени во Алатката 6. Прибирањето на усни повратни информации, како на пример преку известувач би можело да обезбеди сознанија кои слушателите не би биле подготвени/би немале време да ги споделат во писмените прашалници за степенот на задоволство.

П16. Може да се направи избор од статистички значаен број на сесии кои ќе бидат набљудувани од страна на внатрешни или надворешни експерти, стручни во областа на методологијата за образование на возрасни. Наодите на експертот би требало да се споредат со планот за обука што го подготвува обучувачот во соработка со ЦПО за да се дојде до објективна оценка за учинокот и за да се идентификува каде е потребно ЦПО повеќе да ги поддржи обучувачите (**види Алатка 8**).

П17. Резултатите од набљудувањето треба исто така да се искористиат за триангулација на повратните информации добиени од обучувачите и учесниците за истата сесија. Наодите треба да се користат како основна одредница или репер, а со цел подобрување на севкупната понуда на обуки, почнувајќи од фазата на планирање и подготовка.

Дополнителни препораки

П18. ЦПО треба да има вработени лица кои знаат да ги користат бесплатните ИТ технологии, како поддршка на евалуациите во сите фази.

П19. Има бесплатни електронски алатки како Mentimeter.com, кои се лесни за користење преку паметните телефони, дури и за слушатели кои немаат големи технолошки познавања. Слушателите можат „во живо“ да видат како се прибираат податоци на анонимен начин, со што може да се зголеми довербата при давањето коментари на прашалниците во писмена форма.

12. Евалуација во фазата на следење: состојби

Што се однесува до евалуациите на трансферот и влијанието, т.е. ниво три и четири од моделот на Киркпатрик, анкетата покажува дека ниту еден ЦПО не врши евалуација на влијанието на спроведената обука. Во оваа смисла би требало да се дадат неколку коментари. Добивањето објективни резултати во оваа фаза може да се покаже како исклучителен и тежок предизвик кој ќе бара многу време. Изолирањето на влијанието на обуката врз севкупната работа на судството бара воспоставување на причинско-последична врска што е тешко да се докаже, со оглед на тоа дека на резултатите може да влијаат и други фактори, или фактори кои се надополнуваат на обуката. Исто така, научните импликации не смеат да се потценат: треба да се избере соодветна метрика пред и по обуката, во прифатлив временски период што треба да биде помеѓу 3 и 12 месеци. Согласно моделот на Киркпатрик, во оваа временска рамка би требало да се испратат прашалници, во кои од учесниците се бара на истакнат дали и како обуката им помогнала подобро да ги извршуваат работните задачи. Голем недостаток на ваквиот систем е генерално нискиот одзив. Уште еден елемент што треба да се земе предвид е тоа што на учесниците се соочени со потешкотија да се присетат (да визуелизираат) на која сесија се однесува прашалникот.

Доста веројатно е дека одредени податоци можат да се изведат од статистиката за видот и бројот на жалби пред ЕСЧП, бројот и видот на пресуди и одлуки на апелациските/врховните судови и ЕСЧП, како и од податоците за извршување на пресудите на ЕСЧП, националните студии или извештаи, анкетите за степен на задоволство и експертските извештаи. Но за тоа се потребни големи заложби направени во еден подолг временски период, како и соработка со надворешните чинители.

Во оваа фаза, се чини премногу амбициозно да се очекува од ЦПО да бидат целосно ангажирани на ова ниво. Меѓутоа, со оглед на важноста на оваа фаза во севкупната структура на евалуацијата, треба да се вложат напори во насока на тоа што е предложено во Препораките, за да се добие барем некакво чувство за промените до кои што довеле обуките.

Во однос на онлајн обуките, одговорите што ги дава црногорскиот ЦПО сугерираат дека евалуацијата на трансферот ја врши Советот на Европа за курсевите на ХЕЛП што се нудат на национално ниво. Но, од анкетата не се открива дали и како овие информации ги поседува ЦПО.

12.1 Препораки (П) за евалуација во фазата на следење

Клучни препораки

П20. ЦПО треба да направат обид да воведат евалуација на трансферот и влијанието. Првично, таквите евалуации може да се прават преку фокус групи (види Алатки 14 и 19) кои би се одржале за слушатели и за други релевантни групи (т.е. граѓански организации, новинари, судски корисници и други професионалци од правосудството) во фазата на планирање и подготовка (види П1, П2 и П3).

П21. На одредени временски интервали на учесниците на обуката треба да им се даваат прашалници за следење на состојбите (**види Алатка 15**) со цел да се добијат информации за индивидуалните промени што можат да се поврзат со обуката. Би било добро тие да се во електронска форма и да бидат во форма на прашања со избор на повеќе одговори, со оглед на тоа дека тие не бараат многу време за да се пополнат, со што може да се надмине негодувањето на учесниците да се вклучат во таква активност на собирање на податоци.

П22. Било паралелно или како алтернатива на прашалниците, идентификуваните трендови пред и по обуката можат да се искористат за формулирање на мали задачи/сценарија кои учесниците ќе треба анонимно да ги решат, на пример така што ќе наведат кои аспекти на човековите права треба да имаат предвид и нивните импликации, вклучително и во однос на националното законодавство. Тоа може да се направи далечински (при што постои ризик од низок одзив) или на почетокот на сесиите за обука што се одржуваат со физичко присуство. Во таквите прилики, на учесниците би им давале различни сценарија во зависност од курсевите што ги посетувале претходно, аа кои се врши евалуација на следење (**види Алатка 13**).

13. Заклучок

Целта на овој Извештај беше да обезбеди базична проценка на алатките и механизмите кои во моментот ги користат ЦПО за евалуација на квалитетот и влијанието на обуките, да препорача насоки на дејствување и да идентификува можна методологија и алатки за таа цел. И покрај тоа што фокусот на оваа Акција е да се разгледува влијанието на обуките за човекови права, се чини дека невозможно обуката за фундаменталните права да се разгледува независно од другите образовни активности за кои се одговорни ЦПО. Тоа е и затоа што анкетата покажува дека човековите права во повеќето случаи се вградени во севкупната понуда на обуки.

Тоа што јасно се покажа со оваа анкета е следното:

- a. Сите ЦПО ја интегрираат евалуацијата преку различни методи и на различни нивоа, во текот на фазите на планирање и подготовка, реализација и имплементација (ниво 1 на реакцијата според Киркпатрик);
- b. Но, податоците не се триангулираат. Видот и бројот на извори на информации се ограничени и честопати се преклопуваат. Тие не можат да се сметаат доволни за валидација на наодите;
- c. Што се однесува до второто ниво на моделот на Киркпатрик, учењето, обидите на ЦПО наидуваат на културолошки отпор од страна на корисниците. Се чини дека оваа пречка може подобро да се надмине со надворешни иницијативи;
- d. Немањето детални информации го отежнува донесувањето на заклучок во однос на квалитетот и степенот на интегрираност на евалуацијата (како во однос на методите така и во однос на користењето на резултатите) во еден циклус на обука во научна смисла. Тоа е особено важно имајќи ги предвид спецификите на професионалното образование во сферата на човековите права;
- e. Се чини дека генерално има недостиг од стандардизирани обврски за обучувачите во однос на тоа како да се држат обуки за возрасни лица;
- f. Онлајн обуките допрва треба целосно да се интегрираат во понудата на ЦПО. Курсевите на ХЕЛП претставуваат значаен чекор напред. Евалуацијата на ниво на реакција и знаење (и повремено на влијание) се сметаат за интегрален дел од пакетот. Меѓутоа, одговорите на прашалниците не укажуваат на целосна „сопственост“ на процесот на евалуација и резултатите, што веројатно треба да се зајакне.

По анализата на состојбите во врска со евалуацијата што ја прават ЦПО, се формулираат клучни и дополнителни препораки за секоја од фазите од циклусот на обука, со кои се адресираат токму наодите дадени погоре. Клучните препораки се дефинираат преку конкретна методологија и алатки, кои детално се образложуваат. Предлозите би требало да ги насочуваат ЦПО при адресирањето на идентификуваните јазови и подобрување на евалуацијата, а со цел да се обезбеди професионалните обуки генерално, а особено оние за човековите права, да имаат големо влијание и соодветно ги оправдуваат инвестициите во ресурси што ги вложуваат ЦПО за таа цел.

14. Дополнителни препораки (П)

Дополнително на клучните и дополнителните препораки што се даваат за поединечните фази, може да се дадат и следните општи препораки.

Општи препораки

П23. Годишните наставни планови и програми што се испраќаат до идните слушатели треба да содржат повеќе информации (цели на учењето, главна содржина, методологија) и тие информации треба да бидат формулирани на јасен начин, јасно укажувајќи дека фокусот се става на решавање на проблемите и развивање на вештини, а не само на знаење. Бројот на обуки што опфаќаат само знаење треба да се сведат на минимум.

П24. Самото прибирање податоци е бескорисно ако тие соодветно не се обработуваат. Според тоа, влезните информации, податоците и повратните информации кои доаѓаат од различни извори треба да ги консолидираат лица вработени во ЦПО, кои се соодветно обучени за водење и евалуација на циклусот на обука.

П25. Анкетите за степенот на задоволство не треба да се ограничуваат само на реализираната обука, туку треба да ги опфатат севкупните насоки што ги даваат ЦПО при подготовката на активноста треба систематски да се дистрибуираат до обучувачите.

П26. Резултатите од евалуациите на секоја од фазите од циклусот на обука треба да се презентираат во годишен извештај за евалуација, кој треба да биде широко достапен. Извештајот треба да содржи податоци би требало да се расчленети според родот, а самиот извештај треба да биде напишан со родово неутрален јазик.

П27. Со оглед на тоа дека за соодветна примена на стандардите на човековите права освен знаење е потребна и промена на ставовите и вредностите, на раководителите (претседателите) на судовите би требало да им се понуди ад хок обука за лидерство, со цел и тие да можат да бидат активни учесници во промените во однос на човековите права во рамките на нивните институции.

П28. Советот на Европа треба да ги вклучи релевантните ЦПО во процесот на евалуација на реализацијата и имплементацијата на ХЕЛП курсевите, за да се обезбеди „сопственост“ над оваа алатка и врз резултатите и истовремено менторство на вработените во ЦПО за прибирање, анализа и користење на добиените информации.

Препораки во однос на политиките

П29. Внатрешните обуки би требало да се задолжителни за сите активни судии и обвинители. Активното учество и оценувањето на нивниот учинок во текот на обуката не би требало да се зема предвид во рамки на процедурите за оценување на нивната работа.

П30. Пред сè, ЦПО треба да работи на тоа континуираната обука да се сфати како интегрален дел од професионалниот кариерен развој, и следствено на неа да не се гледа како на обврска туку како на можност за подобро извршување на правосудните задачи, како во однос на ефикасноста, така и во однос на квалитетот.

П31. Се чини дека во директната инволвираност на корисниците, а не само на нивните хиерархиски претпоставени, уште од самиот почеток (т.е. од фазите на планирање и подготовка), заедно со редовното и лесно за користење споделување на резултатите од ваквата вклученост и согледаниот квалитет на реализираната обука се состои клучната и не многу скапа стратегија за надминување на културолошкиот отпор кон обуките што честопати го покажуваат и претставниците на судството, особено активните. Изборот на корисниците треба да е родово и географски избалансиран.

П32. При дефинирањето на потребите од обука за човекови права ЦПО треба да ги земаат предвид и резултатите од анкетите за степенот на задоволство и перцепцијата кои редовно се спроведуваат во судството. Во плановите за обука и наставните планови и програми особено треба да се обезбеди соодветно да се опфатат наодите во врска со недостатоците во однос на ставовите, вештините и вредностите за човековите права на кои што укажуваат резултатите од ваквите анкети.

Методологија и алатки за евалуација

Сумарен преглед на предложените алатки

Алатки	Ниво на Киркпатрик (К)	Цел	Целни групи	Кога
<p>4. Експресивен формулар</p> <p>5. Прашалници</p> <p>6. Известувач</p> <p>7. Брифинг со обучувачите</p> <p>8. Набљудување</p>	Ниво 1 – Реакција (К1)	<p>Да се измери:</p> <p>степенот на задоволство на слушателите со обуката во однос на организацијата на настанот и содржината. Некои од прашањата што треба да се одговорат на ова ниво се:</p> <p>Што мислат учесниците за оваа активност за учење? ?</p> <p>Дали обуката беше добро организирана?</p> <p>Дали беа соодветно исполнети потребите и очекувањата на слушателите?</p> <p>Дали се учесниците задоволни од ова искуство на учење?</p> <p>Дали се човековите права (вклучително и недискриминацијата и родовата еднаквост) доволно интегрирани во активностите?</p>	Сите наведени алатки може да се користат и во почетната и во континуираната обука	Во текот или веднаш (неколку дена или недели) по обуката
<p>9. Прашалник (во врска со рамката на обука Алатка 3)</p> <p>10. Известувач</p> <p>11. Тестови пред и по обуката</p> <p>12. Практична вежба</p>	Ниво 2 – Учење (К2)	<p>Дали слушателите го научија тоа што требаше да го научат?</p> <p>Дали се постигнати целите на учењето?</p>	<p>Сите наведени алатки може да се користат и во почетните и во континуираните обуки</p> <p>Треба да се предвидат дополнителни алатки кои имаат за цел проверка на капацитетите на кандидатите за судии и обвинители пред нивниот избор, како дел од постапката за избор. Тоа е надвор од опфатот на овој труд.</p>	За време на обуката

13. Практична вежба	Ниво 3 – Однесување/ Трансфер	Дали слушателите практично го применуваат тоа што го научиле?	Се препорачува само во однос на континуираната обука	3 до 6 месеци по обуката
14. Фокус групи (слушатели)		Дали обуката поттикна промени на персонално ниво?		
15. Прашалник за следење на состојбите				
16. Фокус групи (Граѓанско општество, новинари, лица што работат во областа на правосудството, корисници на судовите и сл.)	Ниво 4 – Ефект/ Влијание (К4)	Дали има подобрување на квалитетот на работата на правосудството што може да се поврзе со обуките? Дали подобро се почитуваат стандардите на човековите права и вредности? Дали постојат препознатливи трендови кои можат да ѝ се припишат на обуката?	Се препорачува само во однос на континуираната обука	18-24 месеци по обуката

Интегрирање на алатките за евалуација во моделот на ЦКП и циклусот на обука

Подготовка и планирање

Проценката на потребите од обука што ја прават ЦПО се интегрира со:

- Резултатите од фокус групите (слушатели и граѓанско општество, новинари, адвокати, корисници на судовите, други лица од правосудната професијата)
- Извештаи од најдобри практики и научени лекции од реализацијата и имплементацијата на претходни обуки
- Рамка за обуки (алатка 2)

Реализација и имплементација

- Експресивни формулари
- Прашалници
- Известувач
- Дебрифинг со слушатели
- Фокус групи со слушатели
- Тестови пред и по обуката

Следење на состојбите

- Фокус групи (граѓанско општество, новинари, адвокати, корисници на судот, други лица од правосудната професија...)
- Практични вежби
- Прашалник за следење на состојбите

Подготовка и планирање

Алатка 1 – Резултати од претходните евалуации поврзани со следењето

Примена: почетна и континуирана обука

Податоците собрани од анкетата направена во рамки на проектот откриваат дека во т на подготовка и планирање ЦПО вршат проценка на потребите врз основа на информациите добиени главно од директните корисници на идните обуки. Алатката 1 има за цел да ги надмине предизвиците идентификувани погоре т.е. а) ограничениот број на вклучени чинители и б) отсуството на процедури и податоци за трансферот и влијанието на реализираната обука.

Алатката 1 се состои од концизен, лесен за користење извештај во кој се резимирани наодите од евалуациите за следење направени во претходниот циклус на обуки (алатки 13-15). Важно е овие наоди да се презентираат на јасен начин и да ги истакнуваат гледиштата на различните чинители во процесот (особено на оние кои не се директно вклучени во обуката) Овие наоди треба да се разгледуваат заедно со наодите добиени преку веќе воспоставените канали на ЦПО, за да се обезбеди дека планираните обуки ќе одговорат на идентификуваните потребни.

Забелешка: Во нултата година на примена на предложената методологија, Алатката 15 предвидена за евалуација на следење на состојбите може да се примени веднаш во оваа фаза, за да се обезбеди дека при проценката за потребите се зема предвид пошироката перспектива.

Алатка 2 – Резултати од претходни формативни евалуации

Примена: Почетна и континуирана обука

Податоците, информациите и коментарите што се собираат во текот на формативната евалуација во рамки на реализацијата и имплементацијата на претходната обука треба да се земат предвид при планирањето. Наодите собрани преку Алатките 4-12 во текот на претходниот циклус на обука треба да се пренесат во концизен, лесен за користење извештај. Важно е наодите да се презентираат на јасен начин, нагласувајќи ги добрите практики, научените лекции, сугестиите и коментарите на слушателите и обучувачите. Тоа ќе придонесе кон континуираното подобрување на обуката што се нуди.

Забелешка: Во нултата година на спроведување на предложената методологија, доколку нема доволно податоци за евалуација на претходните обуки, може брзо да се пристапи кон фокус групи со слушатели и обучувачи (Алатка 14) за прибирање на релевантни информации или за триангулација на оние информации кои се веќе достапни.

Алатка 3 – Рамка за обука (во функција на Алатката 5)

Почетна и континуирана обука Ниво 1 на Киркпатрик – Реакција

Со следнава методологија се адресираат тенденциите присутни кај ЦПО, (што ни се открива со анкетата), премногу да се потпираат на назначените обучувачи кога станува збор за развивање на наставните планови и програми и одржувањето на часовите, во однос на целите на учењето, деталниот преглед на курсот, студиите на случај, практичните задачи, алатките за оценување, списокот на дополнителни материјали и референци. И покај тоа што е легитимно дел од одлуката да биде во надлежност на обучувачот, ЦПО би требало да го надгледуваат процесот. Особено, тие би требало да обезбедат дека: а) се поднесува соодветен и сеопфатен план за обука, како и дека б) човековите права се адекватно покриени во наставниот план и програма и дека в) на задоволителен начин се адресираат вредностите и ставовите. Предложениот образец претставува важна алатка не само за постигнување на горенаведените цели, туку и за триангулација на информациите од фазата на имплементација и реализација на обуката што се добиваат од разни извори.

Внимание: Рамката треба да им се достави на учесниците на почетокот на обуката, така што врз основа на неа тие да можат да даваат нивни повратни информации. Во крајната линија, тоа претставува важен документ за споредба со резултатите од набљудувањето на обуката.

Како што тоа се појаснува во ХЕЛП методологијата на Советот на Европа¹, идентификувањето на целите на учењето (ЦУ) е суштински предуслов за успешна обука². ЦУ ќе му помогнат на обучувачот да утврди како да ги инкорпорира различните елементи на обуката, а со цел да се дојде до кохерентна обука или курс кои ќе го поддржат напредокот кон постигнувањето на целите и ЦУ.

Има повеќе причини зошто е потребно да бидат изнесени јасни ЦУ, и тоа:

- За да се опише што слушателот треба да може да покаже на крајот на курсот/програмата;
- За да се идентификува најдобрата методологија за обука што ќе придонесе кон постигнувањето на целта;
- За да се појаснат намерите –и за обучувачот и за слушателите. Секој ќе разбере што вклучува фокусот на обуката, со што се избегнуваат можните недоразбирања;
- За да се обезбеди обуката да биде релевантна за потребите на слушателите и да може да се спроведе во рамките на даденото време. Без ЦУ, обуката може едноставно да биде без фокус или премногу амбициозна;
- За слушателите да стекнат став „Јас го можам тоа“, кој го зајакнува концептот на обука базирана на компетенции во рамки на организацијата или јавниот сервис;

Бидејќи ќе бидат проценети ЦУ, и обучувачите и слушателите ќе имаат можност да оценат до кој степен обуката била успешна. Исто така, преку ЦУ може да се следи продлабочувањето на знаењето и вештините кај слушателите за примена на човековите права во практика.

ЦУ секогаш треба да можат да се постигнат, но како што расте нивото на свест и искуството со обуките така ќе треба да се освојуваат и нови нивоа на знаење и вештини.

1 <https://rm.coe.int/help-guidebook-on-human-rights-training-methodology-for-legal-profession/16807b8fe2>

2 Терминот цел на учењето честопати се користи како синоним за исход на учењето. И двата термина се однесуваат на целта на обуката, било да е тоа од гледна точка на обучувачот (цел на учењето) или таа на слушателот. Двата концепта се тесно поврзани, со оглед на тоа дека целите на учењето би требало на крајот на прераснат во исходи на учењето. За целите на овој извештај, двата концепта се користат наизменично.

Поради тоа што ЦУ имаат повеќе функции, потребно е тие да бидат прецизно формулирани. Јасното формулирање ќе придонесе да се осигура јасност на мислата во натамошните фази. Еве неколку совети како да се постигне тоа. Прво, ЦУ треба да бидат формулирани на паметен т.е. SMART/СМПРВ начин (кратенката „SMART“ на англиски што значи паметно). Тоа значи дека ЦУ треба да бидат:

Специфични – Целите мора да се конкретни, јасни и недвосмислени. Треба да имаат нешто конкретно како цел – на пример, јасно разбирање на темата.

Мерливи – Какви било цели мора да содржат некаков индикатор преку кој ќе може да се мери напредокот на слушателот.

Постигливи – Целите треба да бидат соодветни за лицата за кои тие се наменети.

Релевантни – Целите треба да бидат релевантни за учесниците на курсот.

Временски ограничени. Во целите треба да биде наведена и временската рамка во која што треба да се сработат задачите.

Со цел давање насоки при развивањето на наставниот план и програма, обучувачите би можело да се поттикнуваат со следниве прашања:

- **Какви се знаењето, вештините и ставовите што учесниците веќе ги имаат кога се запишуваат на курсот?**
- **Кој е минимумот информации или содржина кои би сакале учесниците да ги совладаат со обуката?**
- **Што би сакале тие да прават со таквите информации?**
- **Какви се вештините или компетенциите што би сакале тие да ги научат, развијат, прошират или подобрат?**
- **Доколку некој ги праша учесниците што научиле од обуката, како би сакале тие да одговорат?**
- **Што би требало да направат учесниците за да покажат дека ги совладале ЦУ?**

Забелешка: мерењето на постигнувањето на ЦУ не е лесно. Сепак, онолку колку што е тоа можно обучувачот треба да постави основна одредница (на пример, со тест пред одржување на обуката) и да врши проценка во текот на обуката, квантитативна и квалитативна: на пример да следи како се развиваат аргументите на слушателите или бројот на издвоените мислења кога групата ќе се соочи со одредена дилема или студија на случај или евентуалните промени. Секако, колку подолго трае обуката, толку повеќе се олеснува оваа задача.

Совети

Сосема е во ред во ЦУ повеќе пати да се користи еден ист активен глагол, ако со него се искажува тоа што би сакале учесниците да го постигнат.

Обидете се да ги ограничите ЦУ: два или три за едnodневен семинар е повеќе од доволно.

Дополнителни насоки за тоа како да се формулираат ЦУ можат да се најдат во Упатството на ХЕЛП за методологијата за обуки за човекови права за правните професионалци. Делови од него се приспособени за потребите на овој дел од извештајот.³

³ <https://rm.coe.int/help-guidebook-on-human-rights-training-methodology-for-legal-profession/16807b8fe2>

Образец 3 Образец за рамката на обуката – за обучувачи

Времетраење и наслов на сесијата	Општи цели на учењето (ЦУ)	Конкретни цели на учењето (ЦУ)	Димензија на човековите права (вклучително и родовата перспектива и недискриминацијата)	Методологија	Индикатори за постигнување на ЦУ

Примерок на образец за обука за обучувачи

Времетраење и наслов на сесијата	Општи цели на учењето (ЦУ)	Конкретни цели на учењето (ЦУ)	Димензија на човекови права (вклучително и родовата и недискриминацијата)	Методологија	Индикатори за постигнување на ОЦ
Семинар за судии за слободата на изразувањето и медиумите Три часа со пауза	Да се воведат судиите во судската практика на ЕСЧП за членот 10 и одговорноста на новинарите	На крајот на сесијата, учесниците ќе можат: 1. да ги повторат главните принципи на толкувањето на член 10 на ЕКЧП во однос на слободата на медиумите 2. критички да го проценат пристапот на ЕСЧП во предметите во однос на одговорноста на медиумите во една демократија (анализа; синтеза) 3. Да се примени националното законодавство во светло на принципите на ЕКЧП	Во овој случај, димензијата на човековите правата претставува интегрален дел од обуката што се занимава со конкретно прашање поврзано со човековите права. Во други случаи би било добро да се истакне димензијата на човековите права во дадениот контекст: на пример, во обуките за бракоразводни парници да се истакнат родовите аспекти (како за мажи така и за жени); во случаите на старателство, може да се разгледаат прашањата поврзани со дискриминација врз основа на сексуална ориентација/ родов идентитет/вера/ уверувања на еден од родителите.	ЦУ1 Размена на идеи Кратко предавање ЦУ2 Видео клипови или исечоци од весници со навредлив/сексистички јазик што го користи еден политичар кон политичкиот противник во текот на телевизиско интервју, и одговорноста на новинарот Или/и „игра на улоги“ во ситуација налик на горенаведената (како алтернатива на претходното) Проследено со насочена дискусија или/и случаи од практиката што ќе се разработуваат во помали групи Проследено со пленарна дискусија и брифинг по работата во групи Или/и натпревар помеѓу групите Или/и анкети	ЦУ1 Број на точни одговори пред и по обуката во тестовите со избор од повеќе одговори (споредување на анонимните резултати) ЦУ2 Решавање на студија на случај од практиката во светло на презентираните стандарди – број на луѓе во една група кои ги избрале вистинските аргументи ЦУ3 Разработка на листи за проверка што ќе можат да се применат во реални случаи поврзани со одговорноста на новинар кој промовира говор на омраза за време на ТВ интервју – Број и квалитет на наведени ставки За сите: прашалник на крајот на обуката

Секој обучувач би требало да подготви ваков образец и да го поднесе до релевантното лице во ЦПО, кое ќе го прегледа со цел да се обезбеди усогласеност помеѓу целите на учењето и методологијата и соодветната застапеност на вредностите и ставовите во однос на човековите права. Како резултат на овој кооперативен напор, конечната верзија на рамката на обуката (со исклучок на индикаторите за постигнување на целите, со што слушателите би можеле да помислат дека тие се под надзор и дека нивниот учинок на некаков начин ќе се следи и оценува) треба да се дистрибуира до слушателите заедно со агендата на настанот (или тоа да се интегрира во неа), за да слушателите и набљудувачите ја имаат предвид кога ги пополнуваат нивните прашалници.

Овој образец исто така треба да им се даде на учесниците пред обуката, или барем на почетокот на обуката, за да се олесни и пополнувањето на прашалникот (Алатка 3) Треба да се води сметка за фактот дека кај слушателите може да биде конфузно да го проценат постигнувањето на општите и конкретните цели на учењето. Во тој поглед, ЦПО треба да одлучат дали ќе се држат до двете категории, или, пак, само на конкретните цели на учењето.

Реализација и имплементација

Алатка 4 – Експресивни формулари (само за организација и логистика)

Примена: почетна и континуирана обука Ниво 1 на моделот на Киркпатрик – Реакција

Предноста на тоа повратните информации во врска со организацијата и логистиката да се разграничат од формуларот за евалуација е во тоа што им овозможува на слушателите да се фокусираат на пополнување на прашалниците (**Алатка 3**) за суштината на обуката. Тоа е особено важно, со оглед на тоа дека честопати прашалниците се даваат на крајот на обуката и тие се пополнуваат набрзина. Од друга страна, анонимните експресивни формулари се лесни за разбирање и пополнување. Тие лесно можат да се поделат и соберат за време на утринското кафе или паузата за ручек во рамки на вториот ден, со што ќе се остави повеќе време за пополнување на прашалникот.

Образец 4 Пример за експресивен формулар

Пример на исказ	Пример на насмеан лик („смајли“)
Местото каде се одржува обуката е соодветно	
Организацијата на обуката е соодветна	
Информациите за обуката што се претходно дистрибуирани се доволни	
Временските аспекти на обуката (во кое време од годината се одржува, колку трае) се прифатливи	
Исхраната и сместувањето се соодветни	
Поддршката од ЦПО е задоволителна	
Би ја препорачал оваа обука на моите колеги	

Примена: Почетна и континуирана обука Ниво 1 на моделот на Киркпатрик - Реакција

И покрај тоа што сите ЦПО усвојуваат прашалници кои ги даваат на крајот од обуката за да соберат повратни информации од учесниците, сепак е добро да се сподели и образецот што го има развиено ЕМПО, со оглед на тоа дека се работи за добра практика што е заснована врз европското искуство. ЦПО се охрабруваат да ја разгледаат оваа алатка и да ги приспособат нивните прашалници со овој образец и соодветните упатства и совети за подготовка и употреба на овие алатки. Образецот содржи и отворени и затворени, квалитативни и квантитативни прашања и тој може лесно електронски да се пополнува. Наспроти сегашната практика кај некои од прашалниците кои во моментот ги користат ЦПО, се препорачува да не се бараат какви било информации за идентификација, со што ќе се обезбеди слушателите слободно да ги изразуваат нивните ставови.

Примерите за прашањата што се поставуваат се делат на суштински и опциони. Ако се користат сите прашања, прашалникот ќе биде многу обемен, па затоа треба да се бидете внимателен кога се одлучува какви податоци треба да се соберат и на кој начин да се направи тоа.

Не заборавајте да ги поканите учесниците да го пополнат формуларот за евалуација имајќи ја пред себе рамката на обуката (Алатка 3) што се дистрибуира на почетокот на сесијата. Со тоа што пред себе ќе ги имаат двата обрасци на слушателите ќе им се овозможи да проценат до кој степен се постигнати целите на учењето. Мислењата на слушателите, заедно со другите алатки што се користат за триангулација на наодите, ќе придонесат кон подобро моделирање на обуката, или, пак, можеби само за приспособување на комуникацијата со што таа би се направила поефективна. Нема ништо полошо од клиент кој смета дека не го добил тоа што му било ветено (или тоа што го купил). Во идеални услови, и формуларот за евалуација би требало да се подели однапред, на почетокот на обуката, така што слушателите да можат постепено да го пополнуваат. Доколку биде присутен повеќе од еден обучувач, би требало да бидат вклучени посебни прашања за сесиите на секој од обучувачите.

Забелешка: Со оглед на тоа дека во прашалникот се опфатени прашања во врска со реакцијата и учењето, тој се смета за алатка и за ниво 1 и ниво 2 од моделот на Киркпатрик.

Образец 5 Прашалник за евалуација на степенот на задоволство¹

Вид прашање	Пример на прашање	Пример на одговор
Дел 1: За очекувањата и релевантноста (изборен дел, но се препорачува)		
Квалитативно	Какви беа вашите очекувања од обуката?	Отворен одговор
Квантитативно	Дали имавте конкретни очекувања во врска со компонентата на човекови права?	Да/не
Квантитативно	Дали се исполнија вашите очекувања?	Да/не
Квалитативно	Ако одговоривте со не, зошто е тоа така?	Отворен одговор

¹ Приспособено од Методи за правосудна обука на ЕМПО. Насоки за Евалуација на практиките во правосудните обуки, 2017, стр. 19-20, достапно на: http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Guidelines%20for%20Evaluation%20of%20judicial%20Training%20Practices%20Handbook%202017_2.pdf

Квантитативно	Колку релевантна беше обуката за вашата улога на обвинител/судија?	На бодовна скала со 4- или 5- можности (на пример, многу релевантна, релевантна, делумно релевантна, речиси нерелевантна, воопшто нерелевантна)
---------------	--	---

Дел 2: За подготовките пред обуката (изборен дел, но се препорачува)

Квантитативно	<p>На кој начин/кои начини се подготвувавте пред обуката?</p> <p>(Ова може да биде или отворено или прашање со можност за избирање од повеќето дадени одговори)</p>	<p>Прашање со избор на повеќе одговори:</p> <p>Читав за обуката, наставниот план и програма и сл.</p> <p>Разговарав за курсот и моите очекувања со колеги и/или претпоставениот</p> <p>Направив одредени/сите подготовки за обуката</p> <p>Не направив ништо затоа што ...</p> <p>Друго (отворено прашање)</p>
Квантитативно	To what extent did the pre-course material assist your preparation and learning?	На бодовна скала со 4- или 5-можности (на пример, целосно, значително, делумно, не многу, воопшто не)

Дел 3: За содржината/ целите на учењето (суштински дел) - Ниво 2 на моделот на Киркпатрик

Квантитативно	Опишете ја содржината/ образовната цел: до кој степен е постигната целта?	На бодовна скала со 4- или 5-можности (на пример, целосно, значително, делумно, не многу, воопшто не)
Квалитативно	Која содржина ви беше особено корисна за вашите професионални активности?	Отворен одговор
Квантитативно	Дали мислите дека димензијата на човековите права на темите беше соодветно адресирани? Исто така разгледајте ги и родовите аспекти и аспектите на темата врзани за недискриминацијата.	На бодовна скала со 4- или 5-можности (на пр. целосно, значително, делумно, не многу, воопшто не)
Квалитативно	Ве молам објаснете	Отворен одговор
Квалитативно	Какви подобрувања би можело да се направат во однос на содржината?	Отворен одговор

Дел 4: За обучувачите /експертите (суштински дел)- Ниво 2 на моделот на Киркпатрик

Користете ги прашањата за секој главен обучувач/експерт, а по избор и за модераторите, асистентите и сл.

Квантитативно	Име на обучувачот/експертот: Што мислите за способноста на обучувачот/експертот да ја објасни содржината/темата, да ја направи истата интересна и да ги вклучи учесниците, т.е. за неговите/нејзините педагошки способности?	На бодовна скала со 4- или 5-можности (пр. одлична, многу добра, добра, слаба, многу слаба)
Квалитативно	Ве молам подетално образложете ја оценката	Отворено прашање

Дел 3: За методите (суштински)

Квалитативно (Квантитативно доколку се користи прашање за кое се дава избор од повеќе одговори)	Кои методи за обучување најмногу ви оставија впечаток?	Отворено прашање или прашање со 1 – 5 можности за листата на користени методи, на пример: Предавање ____ Семинар ____ Групна дискусија ____ Работилница ____ Лабораторија ____ Друго ____
Квалитативно	Зошто? Или, ако се користат бодови: коментирајте за нивната корисност и делотворност, и сл.	Отворено прашање

Дел 4: Обуката во целина (суштински дел)

Забелешка: овој дел може да се изостави доколку се пополнува Експресивниот формулар (Алатка 1)

Квантитативно	Имајќи ја предвид севкупната тема, должината/ времетраењето на обуката беше:	На скала со 4-или 5- можности (пр. премногу кратка, малку пократка, соодветна, малку предолга, премногу долга)
Квалитативно	Ве молам образложете	Отворено прашање
Квантитативно	Каква е вашата севкупна оценка за содржината, методологијата и корисноста на обуката	На скала со 4-или 5- можности (на пр.: Одлична, многу добра, добра, слаба, многу слаба)
Квалитативно	Ве молам образложете	Отворено прашање
Квантитативно	Дали би ја препорачале обуката на вашите колеги?	На скала со 4-или 5- можности (на пр.: апсолутно, можеби, делумно, воопшто, дефинитивно не)
Квалитативно	Ве молам образложете	Отворено прашање
Квалитативно	Други коментари за обуката?	Отворено прашање

Општи препораки за прашалниците за евалуација²

- Кога се користи прашалник за евалуација, многу е важно да се биде флексибилен при неговата подготовка. Примерокот на прашалникот што е даден во прилог содржи различни делови за оценување на различни аспекти од обуката. Прашањата што се даваат како пример можат да се користат во целина, или по потреба да се приспособат;
- Прашалникот за евалуација треба да содржи и затворени и отворени прашања, кои слушателите треба текстуално да ги одговорат. На формуларот треба да се обезбеди доволно простор за да учесниците одговорат на отворените прашања. Се претпочитаат прашалници за евалуација во електронска форма затоа што во оваа форма податоците можат полесно да се анализираат, а информатичкиот систем што се користи вообичаено содржи многу корисни погодности;
- Доколку за затворените прашања се користи вредносна скала, таа треба да содржи четири или пет опции. Ако има четири, тогаш три треба да се позитивни, а едно негативно (пр. одлично, многу добро, добро и слабо). Во случај на пет опции, треба да има две негативни алтернативни одговори: слабо и многу слабо. Или алтернативно може да стои: не присуствував, не може да се одговори;
- Прашалникот за евалуација не би требало да биде подолг од три страници, со 10-15 прашања;
- Презентирајте им го на учесниците прашалникот за евалуација на почетокот на обуката, и потсетувајте ги на тоа во текот на обуката;
- Оставете најмалку 10-15 минути на крајот на сесијата за учесниците да ги пополнат формуларите за повратни информации;
- Доколку се користи електронски прашалник, постои можност тој да им се испрати на учесниците пред или по обуката. Предноста од тоа да се испрати претходно е повеќекратна: учесниците можат да одговараат во текот на обуката, што значи дека ќе има повеќе и поразновидни мислења за содржината и обучувачите. Предноста од испраќање на прашалникот за евалуација по крајот на активноста е тоа што на учесниците ќе им избледат првичните реакции, со што се зголемуваат шансите да се добијат повеќе корисни информации, иако може да се намали бројот на учесници кои ќе одговорат на прашалникот.
- Се препорачува што е можно повеќе учесници да го пополнат прашалникот за евалуација и тие на тоа треба се потсетат по завршување на обуката. Испраќањето со потсетување преку електронска порака и/или неиздавањето на потврда (сертификат) од обуката додека не се исполни прашалникот за евалуација се два начина на кои што може да се зголеми бројот на учесници кои ќе одговорат на него;
- Учесниците треба анонимно да одговарат на прашалникот за евалуација, а временската рамка за одговарање треба да изнесува две недели. Сепак, за да се добијат родово расчленети податоци, можеби ќе треба учесниците да го посочат нивниот пол.

Забелешка: Види и Алатка 9 за дополнителни објаснувања.

² Приспособено од Методи за правосудна обука на ЕМПО. Насоки за Евалуација на практиките во правосудните обуки, 2017, стр.9 достапно на: http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Guidelines%20for%20Evaluation%20of%20judicial%20Training%20Practices%20Handbook%202017_2.pdf

Алатка 6 - Известувач

Примена: Почетна и континуирана обука

Ниво 1 на моделот на Киркпатрик – реакција со евентуално прелевање во Ниво 2 - учење

За секоја обука што трае повеќе од еден ден може исто така да се назначи и известувач од редот на слушателите. Известувачот може или да биде замена за спроведување (пополнување) на прашалникот или, пак, да биде негово дополнување. Во такви случаи, тој ќе помогне да се добијат покомплексни повратни одговори, како и да се направи триангулација на информациите добиени од другите извори.. Задача на известувачот е да ги резимира ставовите на слушателите во врска со содржината и квалитетот на сесијата за обука и да подготви нацрт извештај.

На крајот на сесијата, нацрт-извештајот може или да се достави до слушателите за одобрување и потоа да биде испратен до ЦПО или да биде директно испратен без одобрување од слушателите. Второто (директно доставување до ЦПО) се препорачува кога извештајот на известувачот не е единствената алатка за прибирање на повратни информации од слушателите.

Известувачот може да ги прибира информациите и за време на кафе-паузите, во неформални разговори и за време на друштвените активности, а притоа би требало да се држи до насоките наведени подолу.

Насоки за Известувачот

- Дали биле јасни пошироките и потесните цели на обуката
- Дали методологијата била соодветна за нивно покривање (т.е.рамнотежа меѓу теорија и практика, практични вежби) (може исто така да биде релевантно и за Нивото 2)
- Дали сесијата била добро организирана (редослед на теми и активности, времетраење, место на одржување)
- Дали пренесената обука е директно релевантна за работата (може исто така да биде релевантно и за Нивото 2)
- Дали биле објаснети (илустрирани) импликациите за човековите права. Треба конкретно да се споменат и родовите аспекти и недискриминацијата.
- Дали со обуката се зголемува довербата и заложбата во однос на способноста и капацитетот за почитување, промовирање и исполнување на човековите права при извршувањето на работните задачи што сега ги извршувам (релевантно за Ниво 2)
- Позитивни делови на обуката што треба да се нагласат
- Недостатоци на обуката
- Начини да се подобри сесијата
- Какви било дополнителни коментари или препораки

Алатка 7 – Брифинг со обучувачите

Примена: почетна и континуирана обука

Ниво 1 на моделот на Киркпатрик – Реакција

Обучувачите треба да бидат информирани дека веднаш по обуката или неколку дена по тоа, тие ќе бидат сослушани од страна на претставник на ЦПО одговорен за евалуација. Тие треба да знаат дека ваквото сослушување има за цел триангулација на повратните информации што ги даваат учесниците и информациите од други извори (т.е. набљудување, тестови за

знаење) за валидација на резултатите. Брифингот се фокусира на реализираната обука и не треба да се меша со оценување на капацитетот на обучувачот, вклучително и за нивно ангажирање. Лицето кое го врши брифингот треба потоа да изготви краток извештај во кој ќе ги сумира наодите. Како алтернатива, може да се побара од секој обучувач по обуката да поднесе кус извештај со истите нешта. Но, сепак, се претпочита усното сослушување со оглед на тоа дека тоа ќе му овозможи на лицето од ЦПО подетално да навлезе во одредени прашања во зависност од добиениот одговор. И во двата случаи, активноста треба да се води согласно претходно пополнетиот образец за рамката на обуката (Алатка 1.1).

Насоки за сослушување/брифинг на обучувачите

- Какво е вашето генерално чувство за обуката?
- Дали успеавте да ги постигнете наведените цели на учење? Ве молам објаснете.
- Дали беше успешен вашиот обид да ги вградите човековите права во сесијата?
- Дали успеавте да ја вградите родовата димензија во обуката (почнувајќи со јазикот што се користи, со примери и вежби)
- Кои активности беа најуспешни и зошто?
- Кои активности беа најмалку успешни и зошто?
- Што би предложили да се промени во иднина?

Забелешка: за да се заштеди на време, може колективно да ги собирате информациите од обучувачите преку полу-структурирани и понеформални фокус групи (види Алатка 14). Доколку се одлучите за фокус група, прашањата што треба да се постават ќе ги следат насоките дадени погоре..

Алатка 8 – Набљудување на обуката

Примена: почетна и континуирана обука

Ниво 1 на моделот на Киркпатрик – реакција со евентуално прелевање на Ниво 2 – учење

Методологија

Набљудувањето на сесиите за обука може добро да послужи за добро надополнување (триангулација) на информациите добиени преку набљудување, прашалници за повратни информации и/или фокус групи. Во идеални услови, набљудувањето на сесиите за обука би требало да го врши професионално лице кое е стручно како за човекови права така и за методологиите за образование на возрасни. Набљудувачот во тој случај би можел да оцени дали човековите права се доволно вградени во обуката и дали методологијата што се користи на обуката е доволно разновидна за пренесување знаење, градење вештини и оди во прилог на развивање на ставови, вредности и однесувања ориентирани кон човековите права. Таквото лице може да биде од самата организација или надворешно лице.

Обучувачите треба однапред да бидат однапред информирани за набљудувањето и неговиот опсег, со појаснување дека тоа никако нема да се користи како алатка за оценување на нивниот учинок. Всушност, ова претставува алатка којашто има за цел да го зголеми капацитетот на ЦПО за планирање и реализирање на висококвалитетни обуки (за човекови права). Воедно, за присуството на набљудувачот и целите на набљудувањето треба да се известат и слушателите.

Пред набљудувањето, набљудувачот треба да го има планот за обуката што го подготвува обучувачот, и да го користи истиот за споредба со резултатите од набљудувањето.

Забелешка: набљудувачот треба да се воздржи од какво било мешање во обуката.

Образец 8 - Образец за набљудување

Име на обучувачот: Име на предавачот/обучувачот: Датум на извршеното набљудување:	
Наслов на обуката:	
Времетраење на обуката: Приближен број на учесници:	
Очекувани ЦУ и методологија поврзана со нив, како што ги одредил обучувачот, или како што се изложени во наставната програма или во планот за учење.	

За време на набљудувањето

Опфат на набљудувањето	Коментари на набљудувачот
Организација 1. Дали е сесијата добро организирана? Дали има план за учење?	
Содржина 2. Соодветност – Дали содржината се пренесува на соодветно ниво? Премногу информации? Премалку информации?	
3. Вовед – дали обучувачот себеси се претставил (ако слушателите не го познаваат)? Дали на слушателите им било јасно како оваа сесија се надоврзува со претходно покриениот материјал? Дали во воведот се дава преглед на обуката? Дали на слушателите им се презентирани ЦУ за сесијата? Дали е спомената или нагласена компонентата на човековите права? Дали биле доволно истакнати родовата перспектива и недискриминацијата?	
4. Заклучок – Дали било понудено резиме на главните идеи или клучните точки на сесијата? Дали во заклучокот се укажувало на врската со практиката? Дали предавачот/обучувачот побарал повратни информации од учесниците во врска со ЦУ?	
5. Методи Какви методи на учење биле користени? Дали тие биле соодветни на темата, контекстот и учесниците? Дали тие биле насочени кон градење на практични вештини кај професионалците во областа на правосудството? Дали методите одговараат на зададените цели на учењето? Дали со методите можело да се поттикне соодветно размислување за димензиите на човековите права својствени за опфатените теми?	
6. Активност на учесниците Дали учесниците можеле да ги исполнат зададените задачи? На кој начин тие биле ангажирани во процесот на учење? – Како го покажале тоа? Дали учесниците биле наведени да размислуваат и коментираат одредени делови од сесијата?	

<p>7. Реализација Дали сесијата била добро распоредена во однос на темата која се разработувала и дневниот ред? Дали бил оставен простор за прашања или дискусија?</p>	
<p>8. Инволвираност на слушателите На кој начин користењето на примери придонело кон подобро разбирање на материјата од страна на слушателите? Дали биле побарани примери од слушателите? Дали биле воспоставени врски со претходното знаење ики со претходните искуства на слушателите? Дали биле споменати примери од судската пракса на Европскиот суд за човекови права?</p>	
<p>9. Повратни информации Дали понудените повратни информации биле конструктивни и корисни?</p>	
<p>10. Ресурси Дали ресурсите што се користеле во текот на сесијата придонеле кон учењето или го одвлекле вниманието од учењето (на пример, визуелни помагала, наставни помагала и сл.)?</p>	
<p>11. Вештини на обучувачот Дали неговите комуникациски вештини биле соодветни? Дали била користена невербална комуникација (на пример, како обучувачот го користи просторот и времето, гестикулации, мимика)? Дали вербалната комуникација била разновидна (на пример, во однос на тонот, гласот, јачината, динамиката)?</p>	
<p>12. Став на обучувачот Дали обучувачот оставал впечаток дека е посветен на човековите права? Дали имало некаков расчекор помеѓу наставата и неговиот личен став кон човековите права, вклучително и родовите аспекти и недискриминацијата?</p>	
<p>13. Практична релевантност На кој начин ова било образовно искуство од кое слушателите можеле да разберат, научат и да применуваат нови вештини/знаења?</p>	
<p>14. Дополнителни информации Додадете коментар за било што друго што дополнително се дискутирало, а што не е покриено во претходните делови.</p>	

Забелешка: прашањето 12 е релевантно затоа што се нагласува важноста обучувачите не само да имаат познавања од областа на човековите права, туку и да го имаат интернализирано она што ЕСЧП го опишува како „дух на Конвенцијата“, што е индикатор за „рефлексот за човекови права“ што секоја обука треба да има за цел да го развие. Колку е подлабока врската со човековите права, толку е поголема веројатноста дека обучувачот ќе може да влијае врз ставовите и вредностите на учесниците, и на тој начин да ги иницира бараните промени.

Внимание! Набљудувањето е алатка што исто така многу добро може да се искористи за целите на Ниво 3 на моделот на Киркпатрик. Сепак, во тој случај пристапот треба да биде поинаков, затоа што набљудувањето на работното место повлекува прашања поврзани со независноста и автономијата на судиите и обвинителите. Алатката може да биде предмет на злоупотреба. Затоа, во овој документ се сугерира набљудување само за целите на Ниво 1 (со исклучок на мали можни прелевања во Нивото 2).

Алатка 9 – Прашалник

Примена: почетна и континуирана обука Ниво 2 на Киркпатрик – Учење

Видете го описот на Алатката 5. Имајте предвид дека алатките 5 и 9 можат да се спојат за да се заштеди на време и ресурси. Сепак, со тоа што ќе се поделат на два дела, ќе им се овозможи на слушателите подобро да фокусираат и размислуваат за разликите помеѓу нивоата. Ова треба да и се објасни на слушателите кога ќе им се дадат прашалниците. Доколку се користат два прашалника (еден за Ниво 1 и друг за Ниво 2), тоа треба да биде во различно време (пр. Алатката 5 за време на последниот ручек или на паузите за кафе, а Алатката 9 на крајот на активностите).

Образец 9 - Прашалник

Дел 1: за содржината / целите на учењето (главен, суштински дел)		
Искористете го прашањето А за секоја значајна содржина/ цели на учењето на обуката, а прашањата Б и В за севкупната содржина и за сите цели на учењето во целина, како резиме		
Квантитативно	Опишете ја содржината/ целта на учењето: до кој степен била постигната целта?	На бодовна скала со 4- или 5-можности (на пр. целосно, значително, делумно, не многу, воопшто не)
Квалитативно	Која содржина ви беше особено корисна за вашиот професионален живот?	Отворено прашање
Квантитативно	Дали мислите дека димензијата на човековите права на темите беше соодветно адресирана? Истото разгледајте го и во однос на родовите аспекти и аспектот на недискриминацијата во темите.	На бодовна скала со 4- или 5-можности (на пр. целосно, значително, делумно, не многу, воопшто не)
Квалитативно	Ве молам објаснете	Отворено прашање
Квалитативно	Кои подобрувања би можело да се направат во однос на содржината?	Отворено прашање

Дел 2: За обучувачите /експертите (суштински дел)		
Користете ги прашањата за секој суштински обучувач/експерт, а изборно за модераторите, асистентите и сл.		
Квантитативно	Име на обучувачот/експертот: Што мислите за способноста на обучувачот/експертот да ја објасни содржината/темата, да ја направи истата интересна и да ги вклучи учесниците, т.е. за неговите/ нејзините педагошки способности?	На бодовна скала со 4- или 5-можности (пр. одлична, многу добра, добра, слаба, многу слаба)
Квалитативно	Please comment on your grades	Open question

Алатка 10 – Известувач

Примена: почетна и континуирана обука

Ниво 2 на Киркпатрик– Учење (прелеано од Ниво 1– Реакција)

Видете ја Алатката 6 за подетален опис. Со оглед дека е доста веројатно дека при собирањето на информациите известувачот добива повратни информации не само на ниво на реакција туку и на ниво на учење, оваа алатка (чија што предност е тоа што е доста едноставна и не чини многу) може да се користи за собирање информации на двете нивоа.

Алатка 11 – Тестови пред и по обуката

Примена: почетна и континуирана обука

Ниво 2 на моделот на Киркпатрик – учење

Тестовите со прашања каде што се избира еден од повеќе предложени одговори пред и по обуката се корисни, иако базични, алатки кои имаат двојна цел. Тие им овозможуваат на обучувачите и учесниците да го измерат знаењето и познавањето на темата што го имаат учесниците пред обуката, што дава можност за мали приспособувања при спроведувањето на обуката, и за проверка дали како резултат на обуката настанале какви било промени во разбирањето на основните концепти. Тестовите пред и по обуката треба да бидат слични, за да може да го олеснат споредувањето.

Тестот пред обуката треба да се спроведе веднаш по воведниот дел од обуката, откако ќе се презентира дневниот ред и методологијата и пред претставувањето на слушателите (ова е особено важно во случај во обуката да се предвидува активност што ќе го скрши мразот и ќе го воспостави тонот на обуката). Објаснувањата дадени на почетокот на тестот, особено делот што се однесува до доверливоста и целта на оваа активност, треба да се повторат пред спроведувањето на самиот тест.

Во зависност од тоа за што се користи тестот (за оценување на базично познавање или како алатка за самооценување), оценувањето/исправките треба да се направат веднаш откако ќе се изработи тестот (базично оценување) или на крајот на обуката (алатка за само-оценување). Во вториот случај, и двата теста можат да се исправат на пленарна сесија на крајот на обуката, така што секој учесник сам ќе си го коригира сопствениот тест (професионалците ќе ги разгледуваат тестовите ќе можат да ги идентификуваат тестовите според знакот за идентификација што се објаснува во инструкциите) и ќе можат веднаш да видат кои концепти или идеи тие потфрлиле соодветно да ги пренесат.

Организаторите ќе ги соберат тестовите пред и по обуките (и на двата ќе има по еден личен знак за идентификација) и истите ќе ги анализираат. Преку нив можат да се добијат корисни информации за силните страни и слабостите на слушателите, кои ќе се манифестираат како тренд. Овие информации треба исто така да се искористат при формулирање на алатките за евалуација на влијанието (види подолу).

Образец 11 Образец за тестови пред и по обуката³

Почитуван ученику,

Овој тест има за цел да го оцени познавањето на одредени клучни концепти што се однесуваат на (да се внесе темата на обуката). Во најголема мера, тестот се користи како алатка за самооценување што може да ви помогне да ги одредите областите во кои веќе имате значително познавање, како и оние прашања и теми за кои ќе треба дополнително да го продлабочите знаењето. Тестот е составен од прашања на кои се дадени повеќе можни одговори од кои што **само еден е точен**.

Имајте предвид дека ова претставува **индивидуален тест**, и дека не се дозволени консултации со другите учесници. Исто така, за овој **тест не може да користите литература или белешки**, било од ЕКЧП или други материјали за време на самиот тест.

Доколку ви е потребно појаснување за некое прашање, кренете рака и почекајте обучувачот да дојде до вас. Имате максимум 10 минути (што ќе зависи од бројот на прашањата) за да одговорите на сите прашања.

Заради обезбедување на приватноста, **Ве молиме да не го внесувате вашето име**, и да не оставате други знаци по страниците: **наместо тоа, обележете го тестот со личен знак за идентификација** (некој симбол, низа на бројки, букви и сл.) и следете ги инструкциите што ви се дадени. Кога од вас ќе биде побарано да го оценувате тестот, во коцката во десниот горен агол наведете го бројот на **точни одговори** (на пример 18/20 – во зависност од бројот на прашањата). Секој точен одговор вреди еден поен. Не се одземаат поени за погрешни одговори или за неодговорени прашања.

Внесете ги тука прашањата со повеќе можни одговори.

Алатка 12– Практична вежба

Примена: почетна обука

Ниво 2 на моделот на Киркпатрик - учење

Оваа алатка може да се користи како тест пред обука, тест по обуката или за оценување на влијанието на обуката (види Алатка 13). Кога се користи за оценување на Нивото 2 на Киркпатрик, имајте предвид дека за разлика од квизовите, самиот тест и последователната исправка на прашањата може да изискуваат повеќе време.

Разработете кратко сценарио во кое се засегнати одредени вредности и стандарди на човековите права што сакате да ги испитате, и побарајте од учесниците преку кратки таксативни одговори да ги наведат аспектите што треба да се земат предвид. Треба да се изберат релевантни теми со користење на податоците добиени од тестовите пред и по обуката, набљудувањето, фокус групите во фазата на проценка на потребите од обука и брифингот со обучувачите кои работат на прашања поврзани со човековите права, и тие треба да опфатат теми за кои се испоставило дека се особено различни од ставовите на професионалците кои учествуваат во тие настани.

³ Првиот сет на тестови ќе бидат означени како тестови пред обуката, а оние кои ќе бидат дадени на крајот на обуката ќе бидат обележени како тестови по обуката

Образец 12– Практична вежба

Примери поврзани со дискриминација

Случај бр. 1

По три години работа на таа позиција, Марија добива отказ од работното место службеник за обезбедување во државното претпријатие за електродистрибуција, со образложение дека таа не е маж и немала отслужено воен рок. Отказот ѝ бил даден во согласност со домашното законодавство.

Во кратки точки, наведете ги релевантните прашања поврзани со човековите права во овој случај и накратко образложете го решението на овој предмет согласно домашното законодавство (врз основа на предметот *Emel Boyraz v. Turkey/Емел Бојраз против Турција*).

Случај бр. 2

Од трансродова жена која била подложена на операција за промена на полот се бара да се пензионира согласно возрасната граница предвидена за мажи, со оглед на тоа дека во базата на податоци за социјално и пензиско осигурување не се заведува промената на полот.

Во кратки точки, наведете ги релевантните прашања поврзани со човековите права во овој случај и накратко образложете го решението за овој предмет согласно домашното законодавство (врз основа на предметот *Christine Goodwin v. UK/Кристин Гудвин против Обединетото кралство*).

Примери поврзани со граѓанско-правните аспекти во рамки на кривичното законодавство

Домашното законодавство предвидува дека ДНК примероците од лица кои се уапсени, но кои се потоа ослободени од обвинението или за кои обвинението е отфрлено можат да се чуваат на неодреден период.

Во кратки точки, наведете ги релевантните прашања поврзани со човековите права во овој случај и накратко образложете го решението на овој предмет согласно домашното законодавство во случај кога одредено лице се жали на нелегитимност на таквата практика. (врз основа на предметот *S and Marper v. United Kingdom/С и Марпер против Обединетото кралство*).

Следење на состојбите

Алатка 13 – Практична вежба

Примена: континуирана обука

Ниво 3 на моделот на Киркпатрик – однесување/трансфер

Видете го објаснувањето на Алатката 12. Кога се користи за оценување на ефектот/влијанието на обуката, оваа вежба треба да им се даде на учесниците на одредена обука 3 до 12 месеци по обуката и таа треба да ги опфати најпроблематичните прашања, особено во однос на вредностите и ставовите, што се јавуваат при евалуацијата направена на Ниво 2. Анонимноста на алатката овозможува поранешните учесници на обуката да не се чувствуваат како да се на испит. Она што е најзначајно кај оваа алатка е тоа што таа овозможува забележување на трендови и не служи за оценување на однесувањето на одреден судија. Тоа би можело да се направи во контекст на постапките за оценување на нивната работа, што е надвор од опфатот на оваа активност.

Алатка 14 – Фокус групи

Примена: континуирана обука

Ниво 3 на моделот на Киркпатрик – однесување/трансфер

Што е фокус група?

- Фокус групите се алатки што ни овозможуваат прибирање на значајни податоци во даден временски период и со мала инвестиција, со цел да се произведе нешто, или тоа да се промени, подобри или измени. Оставено е на организаторот на фокус групата да одлучи за тоа какви податоци ќе се прибираат. Фокус групите се претпочитаат пред индивидуалните разговори со слушателите, затоа што штедат на време и средства, и им овозможуваат на слушателите послободно да ги пренесуваат нивните размислувања.

Што е целта?

- Во фазата на следење на состојбите, целта на фокус групите е да се осознае колку се делотворни обуките (за човекови права) што ги реализира ЦПО, колку се човековите права вградени во редовните обуки, и да се увидат начините како да се подобрат работите в иднина. Тоа може да се постигне со сослушување на слушателите и на лицата кои работат во близок контакт со нив. Од нив се бара да ги споделат искуствата за тоа што научиле и како тоа можеле да го применат, како на индивидуално ниво, така и на ниво на организацијата. Тоа ќе ни каже како била организирана и спроведена обуката и како таа може да се подобри.

Кога треба да се организираат? Кој треба да се покани?

- Неколку недели по селектираната обука.

Кога треба да се организираат? Кој треба да се покани?

- За Нивото 3 на Киркпатрик, 3 до 12 месеци по одржувањето на селектираната обука.
- Слушатели од иста или слична континуирана обука.

Запомнете: во случај на потреба, оваа алатка може исто така може да се искористи за прибирање информации поврзани со алатките 5 и 7.

Времетраење

- Времетраењето на фокус групите може да зависи од повеќе варијабли: капацитетот на модераторот, инволвираноста на дискусантите, реакциите на учесниците, вклучувањето на некоја неочекувана тема или гледишта од страна на учесниците и сл. По правило, фокус групите траат помеѓу 1,5 и 3 часа, со можност да се вклучи и пауза.

Агенда

- Агендата за обуката, вклучително и целта на состанокот, треба претходно да се дистрибуира, кога се упатуваат и поканите за учество.

Работен тек на фокус групите

Отворање

- Претставување на модераторот.
- Презентирање на целта на фокус групата. На учесниците мора јасно да им се даде до знаење дека тие не се на испит: фокус групата не претставува алатка за контрола на квалитетот, ниту, пак, е ревизија, туку активност на учење при што целта е заеднички да се учи и да се постигнува напредок.
- Поканување на учесниците да коментираат во лично својство (не во име на институцијата).
- Информирање на учесниците дека резултатите од интервјуата ќе бидат резимирани во кратка белешка и заклучоци чија што цел е подготовка на методологијата за проценување на ефектот/влијанието, без да се наведуваат имињата на говорниците.
- Барање дозвола за фаќање белешки на компјутер (доколку е применливо).

Дискусија

- Претставување на учесниците (не ги повторувајте информациите што веќе ги имате на вашиот список на учесници).
- Направете преглед на посетените/реализираните обуки.
- Следете го образецот за прибирање податоци за започнување на дискусијата.
- Дајте им збор на учесниците и вреднувајте ги нивните лични искуства и мислења.

Затворање

- Повторување и резимирање на клучните идеи што се дискутирани на состанокот во врска во влијанието и препораките.

Важно!

- Не дозволувајте одредени учесници да доминираат во дискусијата или да влијаат врз ставовите и мислењата на другите;
- Водете сметка за времето: одржувајте го фокусот и не застранувајте со дигресији;
- Водете сметка за невербалната комуникација;
- Резимирајте пред да дојдете до консензус;
- Внимавајте на родовите аспекти и користете родово неутрален јазик како при дискусиите така и при известувањето.

Материјали

Список на учесници со информации за нивниот статус и кои обуки тие ги посетиле/реализирале (со датуми);

Образец за прибирање на податоци (на компјутер, доколку тоа е можно);

Агенда за учесниците

Образец 14 – Образец за прибирање податоци од учесниците на фокус групите

Лице/лица што се интервјуираат	Учесници на обука на ЦПО
Функција (функции)	
Датум на состанокот	
Лице/лица што интервјуираат	
Место	
Споделено во доверба/може да се сподели	Во доверба

Модераторот треба се подготви за фокус групата така што ќе се запознае со рамката/рамките за обука за конкретната обука/конкретните обуки што се евалуира/ат.

1. Дали во вашата работа често се среќавате во прашања поврзани со човековите права и како ги адресирате? Дали овој аспект на човековите права на вашата работа е променет како резултат на добиената обука? Дали може да споделите примери за промените на лично ниво што се поттикнати од добиената обука?
Совет: при анализирање на работата насочете се на пристапот кон човековите права, не само примената на домашното право. Побарајте примери и прашања со кои најчесто се среќава лицето, и како тие се адресираат во практика. Поттикнете дискусија за родовата еднаквост и недискриминацијата, на пример за ситуации кои често се среќаваат во земјата. Дури потоа посочете како тоа е поврзано со обуката и обидете се да утврдите зошто учесниците избираат еден наспроти други пристап.
2. Дали може да споделите информации за значајни настани или активности што се случиле по обуката, во кои што вие поинаку сте реагирале (во смисла на примена или толкување на законот, пристапот кон страните, жртвите и сл.) од гледна точка на човековите права како резултат на добиената обука?
Совет: поттикнете со примери на ситуации од реалниот живот, вклучително и поврзани со родовите аспекти и недискриминацијата.
3. Дали би можеле да кажете дека вашиот капацитет за идентификување на импликациите по човековите права во одреден предмет се подобриле како резултат на добиената обука? Што научивте од обуката?
Совет: обидете се да испитате конкретни аспекти на човековите права што се вградени во обуката.
4. Какви промени би препорачале во обуката за да таа биде посоодветна за вашите потреби? Дополнителни коментари/идеи?

Алатка 15 – Прашалник за следење на состојбите¹

Примена: континуирана обука

Ниво 3 на моделот на Киркпатрик–однесување/трансфер

Целта на оваа алатка е да се соберат информации од учесниците за среднорочните и долгорочните индивидуални или организациски резултати или промени што реално можат да се поврзат со обуката. Затоа, овој прашалник е наменет да биде поделен помеѓу три до осум месеци по обуката. Алатката исто така дава информации за корисноста и релевантноста што ја има обуката со текот на времето. Прашалникот може да бидат испратени електронски или во хартиена верзија. Собраните податоци треба да се триангулираат со податоците од други извори, вклучително и со анкетите за јавната перцепција или други надворешни информации. Фокусот на прашалникот е ставен врз човековите права, но овој аспект може многу добро да се интегрира и во еден поопшт прашалник, кој би се изготвил согласно Алатката 9.

¹ Целиот дел е приспособен од ОХЦХР/КВКЧП, Евалуација на активностите за обуки по човекови права, Прирачник за предавачи по човекови права, 2011, стр. 236-241, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/EvaluationHandbookPT18.pdf>.

Се препорачува прашалникот да биде испратен заедно со агендата и рамката на селектираната обука, со цел да ги потсети слушателите.

Треба да се забележи дека вообичаено одзивот на ваков вид на прашалник е доста низок.

Образец 15 – Прашалник за следење на состојбите

Вид на прашање	Пример на прашање	Пример на одговори
Дел 1: Промени во индивидуалниот капацитет		
Квантитативно	Дали ги користите знаењата, вештините и методите за човекови права стекнати во текот на обуката (вклучително и родовите аспекти и недискриминацијата) во секојдневната работа?	Да/не
Квалитативно	За секоја од следните категории, наведете што е тоа што го користите: Знаење/содржина Вештини Ставови/Вредности	Отворено прашање
Квалитативно	Опишете некои предизвици со кои се соочувате кога го применувате тоа што сте го научиле во секојдневната работа	Отворено прашање
Квантитативно	Дали вашите идеи/перцепции и/или ставови се променети како резултат на обуката?	Да/не
Квалитативно	Ако е одговорот позитивен, ве молиме да ги опишете промените	Отворено прашање
Промени во организацискиот капацитет		
Квантитативно	Дали тоа што го научивте од обуката е инкорпорирано во работата на вашата канцеларија?	Да/не
Квалитативно	Ако одговорот е позитивен, ве молиме образложите.	Отворено прашање
Квантитативно	Дали сте биле во можност да влијаете на вашите колеги за да обезбедите дека знаењето што вие го имате стекнато го зајакнува капацитетот на вашата Канцеларија?	Да/не
Квалитативно	Ако одговорот е да, ве молиме за повеќе детали. Ако одговорот е не, ве молиме објасните.	Отворено прашање
Квалитативно	Ве молиме да објасните дали и како тоа што сте го научиле придонело за подобрување на квалитетот на работата на вашата канцеларија	Отворено прашање
Материјали и алатки		
Квалитативно	Дали сте користеле некои од материјалите што ви беа дадени за време на обуката во вашата работа? Ако одговорот е позитивен, ве молиме објаснете.	Отворено прашање
Успешни приказни (по избор)		
Квалитативно	Споделете со нас некоја успешна приказна поврзана со тоа што сте научиле на обуката што сте ја посетувале.	Отворено прашање
Општи коментари		
Квалитативно	Споделете ваши коментари или сугестии.	Отворено прашање

Ви благодариме! Со тоа ни помагаат да ја подобриме понудата на обуката и да ја прилагодиме на вашите потреби.

Алатка 16 – Фокус групи

Примена: континуирана обука

Ниво 4 на моделот на Киркпатрик –влијание

Видете ја Алатката 14 за општо запознавање со алатката. За целите на евалуација на влијанието, треба да се одржат фокус групи со други засегнати страни/чинители.

Кога треба да се организираат? Кој треба да биде поканет?

- За целите на Ниво 4 на Киркпатрик, на 18-24 месеци од завршувањето на циклусот на обуката за која станува збор, и на секој три до четири години;
- Претставници од граѓанското општество, новинари, адвокати и други професионалци кои работат во областа на правото кои тесно соработуваат со судиите и обвинителите, на пример, преведувачи, медијатори, социјални работници, претставници на жртвите/оштетените, корисници на судот, итн.

Образец 16 – Образец за собирање на податоци за фокус групи со други засегнати страни (граѓанско општество, новинари, адвокати и други правосудни чинители, корисници на судовите и сл.)

Лице/лица што се интервјуираат	Претставници на граѓански организации активни во сферата на правосудството, новинари кои известуваат за судството, адвокати и други професионалци во областа на правото, корисници на судот, и сл.)
Функција (функции)	
Датум на состанокот	
Лице/лица што интервјуираат	
Локација	
Споделено во доверба/може да се сподели	Во доверба

1. Дали некогаш сте биле вклучени во обуките на ЦПО? Ве молиме објаснете (имајте предвид дека ова прашање може да не се однесува на приватните корисници на судот).
2. Доколку сте биле вклучени, како би го оцениле квалитетот на обуката за човекови права (било посебно или вградена во други курсеви) што ги нуди ЦПО?
3. Како би го оцениле степенот на разбирање на човековите права од страна на судството? А родовата димензија и недискриминацијата?
4. Дали во текот на годините имате забележано напредок на ситуацијата? Ве молиме објаснете.
5. Што мислите дека ЦПО треба и може да направи за да уште повеќе ја подобри ситуацијата?
6. Освен конкретна обука, што друго мислите дека може да направи ЦПО?

Совет: искористете го ова прашање доколку одговорот на прашањето бр. 5 е насочен само кон тематска обука. Тука, учесниците би требало да се насочат кон обуки што ги адресира однесувањата, вредностите и ставовите.

7. Дополнителни коментари/идеи?

Забелешка: резултатите од информациите, сугестиите, податоците, најдобрите практики и научените лекции што ќе бидат собрани во фазата на следење на состојбите треба да бидат резимирани во извештај што ќе прерасне во Алатката 1 и ќе се користи на почетокот на новиот циклус на обуки, за подобро осмислување на новата фаза за подготовка и планирање.

Референци

Совет на Еврапа, Водич на ХЕЛП програмата за методологија за обуки за човекови права за правните професионалци (2016), достапен на <https://rm.coe.int/help-guidebook-on-human-rights-taining-methodology-for-legal-professio/16807b8fe2>.

Европска мрежа за правосудни обуки, Методи за правосудна обука: Прирачник за учење на далечина (2020), достапно на: <http://www.ejtn.eu/Documents/About%20EJTN/Distance%20learning%20Handbook.pdf>.

ЕМПО,. Методи за правосудна обука. Насоки за Евалуација на практиките во правосудните обуки (2017), достапно на:
http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Guidelines%20for%20Evaluation%20of%20judicial%20Training%20Practices%20Handbook%202017_2.pdf.

ЕМПО, Студија за добри практики за обука на судии и обвинители (2014), достапно на:
https://www.dropbox.com/s/vkz7hs84fdg1br/3_Study_Lot_1.pdf?dl=0.

Канцеларија на Високиот комесар за човекови права, Евалуација на практиките во правосудните обуки: Прирачник за обучувачи за човекови права(2011), достапно на: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/EvaluationHandbookPT18.pdf>

Овој проценка е изработен со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Ставовите изразени овде во никој случај не може да се сметаат за одраз на официјалното мислење на која било од страните.

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа има 47 држави-членки, вклучително и сите држави-членки на Европската Унија. Сите држави-членки на Советот на Европа ја имаат потпишано Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Примената на Конвенцијата во државите-членки ја следи Европскиот суд за човекови права.

www.coe.int

Државите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно, тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој одржувајќи ги истовремено културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија е посветена на споделувањето на своите постигнувања и вредности со земји и народи надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа



EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа